

Лондан у Мінску

Канцэртам Лонданскага каралеўскага філарманічнага аркестра ў Палацы Рэспублікі пачаўся учора XIV Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Славутым калектывам кіраваў запрошаны дырыжор Рафаэль Пайарэ з Венесуэлы, а саліраваў мастацкі кіраўнік фестывалю, беларускі піяніст і дырыжор Расціслаў Крымер. Аркестранты, а гэта каля 80 чалавек, прыляцелі чартэрным рэйсам, дзякуючы падтрымцы авіякампаніі “Белавія”, якая выступіла афіцыйным партнёрам канцэрта. Дый сам фестываль — вынік плённага супрацоўніцтва дзяржаўных устаноў з бізнесам, што і забяспечвае ў афішах суквецце зорных імёнаў. Усяго ў праграме — 9 канцэртаў для самай рознай публікі, пачынаючы з немаўлят.

ст. 8 — 9

Рэпарцёрскі марафон

НЕЗАЛЕЖНА АД СТАТУСУ

Наш карэспандэнт наведаў Брэст напярэдадні адкрыцця IV Нацыянальнага форуму “Музеі Беларусі” і пабачыў новае аблічча музея “Бярэсце”

ст. 3

Соцыум

МАЛАДОСЦЬ НА МАРШЫ?

Трыенале маладых мастакоў як даследчая пляцоўка: “круглы стол” па выніках рэспубліканскага конкурсу

ст. 4 — 5

Гістарыяграф

З ГЕРБА ЯСТРАБЕЦ

Пра таямніцы радаслоўнай Язэпа Нарцызавіча Драздовіча можна даведацца з надрукаваных у артыкуле архівіста дакументальных звестак

ст. 15

Бібліятэка запрашае на "Магічны рэалізм"

У чацвер, 26 верасня, у Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь адкрылася персанальная выстава жывапісца Валерыя Шкарубы. Аўтар назваў яе "Магічны рэалізм". На вернісажы прысутнічалі Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Сяргей Румас, старшыня пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці Віктар Сірэнка і старшыня пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па міжнародных справах Валерыя Варанецкі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

паўторны почырк. Па словах спадара Валерыя, для плённай працы яму неабходна цішыня, якая даўно і стала пасялілася ў ягонай майстэрні, і якую ён шукае і знаходзіць у розных кутках Беларусі. Менавіта і знайшоў сваю тэму — беларускі крайд, і напрацаваў свой не-

Выступаючы перад грамадой, што сабралася на вернісаж, мастак распавёў пра тое, як шукаў і знайшоў сваю тэму — беларускі крайд, і напрацаваў свой не-

Прэм'ер-міністр краіны Сяргей Румас, Валеры Шкаруба і дырэктар Прэзідэнцкай бібліятэкі Сяргей Квачан. Фота прадстаўлена Прэзідэнцкай бібліятэкай Рэспублікі Беларусь

мі — гэта значыць свайго роду прыватнымі дзённікавымі нататкамі. Яны не трансфармуюцца ў карціны. "Творчасць плённая, калі любіш людзей, — кажа мастак. — Але са свайго досведу

скажу, што гэта цяжка. Між тым, трэба любіць не толькі сучаснікаў, але і нашчадкаў — тых, хто будзе глядзець на мае карціны, калі ня будзе мяне".

Месца сустрэчы музеяў, навукі і бізнесу

IV Нацыянальны форум "Музеі Беларусі" пройдзе 4—6 кастрычніка ў легкаатлетycznym манежы Брэсцкай абласной спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай школы алімпійскага рэзерву (Брэст, вул. Маскоўская, 151). У межах экспазіцыйнай праграмы форуму музеі Беларусі прэзентуюць свае экспазіцыйна-выставачныя і культурна-адукацыйныя праекты, а таксама новыя формы работы з наведвальнікамі.

Антон РУДАК

Мерапрыемства скіравана на папулярызацыю дзейнасці музеяў, кансалідацыю музейнай супольнасці, пашырэнне кантактаў як паміж музеямі і арганізацыямі з іншых галін прафесійнай дзейнасці, так і міжнароднага партнёрства музейных устаноў.

Для ўдзелу ў форуму пададзена ўжо звыш 120 заявак. Сярод удзельнікаў — як дзяржаўныя музеі, так і прыватныя, а таксама музеі ўстаноў адукацыі. У экспазіцыйнай і дзелавой праграмах форуму таксама возьмуць удзел турыстычныя фірмы і прадпрыемствы, якія займаюцца абсталяваннем для музейных устаноў: мультымедычным забеспячэннем, аўдыёгідамі і гэтак далей. Сёлёння тэма форуму — "Навука, інавацыі, камунікацыя" — прадугледжвае наладжванне супрацоўніцтва між музейнымі ўстановамі і навуковымі арганізацыямі, таму ў форуму возьмуць удзел у тым ліку і прадстаўнікі Аб'яднанага інстытута праблем інфарматыкі Нацыянальнай акадэміі навук.

У дзелавой праграме форуму, якая прадугледжвае прэзентацыю актуальных даследаванняў ва ўсіх сферах музейнай дзейнасці, прымуць удзел таксама прадстаўнікі Расіі, Украіны, Арменіі і Кітая. Асабліва ўвага будзе нададзена пытанням захавання культурнай спадчыны ў лічбавую эпоху і інавацыйнаму развіццю музеяў. У дэманстрацыйнай праграме форуму таксама возьмуць удзел прадстаўнікі замежных музейных устаноў, напрыклад, музея ў Бельску-Падляскім (Польшча). Сярод прыватных музейных устаноў прадставіць сябе музей зямельных навук "Экспериментус" з Мінска і "Цікавы музей" з Гродна, які ўяўляе з сябе калекцыю прадметаў побыту мінулых часоў.

У межах форуму будуць вызначаны пераможцы конкурсу прафесійнага майстэрства ў пяці намінацыях: "За лепшае прадстаўленне музея на экспазіцыйным форуму", "За навацыі ў музейнай дзейнасці", "За лепшы экспазіцыйна-выставачны праект", "За лепшую культурна-адукацыйную праграму" і "За лепшае музейнае выданне".

На "Беларусьфільме" прайшоў першы кінаклуб

19 верасня прайшоў першы сход кінаклуба на базе кінастудыі "Беларусьфільм". Зала напоўнілася разнастайнай публікай: журналістамі, кіназнаўцамі, аматарамі кіно ды нават зацікаўленымі аматарамі іншых мастацтваў — клуб прыхільнікаў тэатра "Мельпамена" заняў амаль што цэлы шэраг кіназалаў.

— На кінастудыі "Беларусьфільм" адбываецца значная падзея: адкрываець кінаклуба пры падтрымцы Беларускага саюза кінематэграфістаў і Беларускай гільдыі акцёраў кіно, — распавёў вядучы вечара, акцёр тэатра і кіно Ігар Пятроў. — На нашых сустрэчах вы зможаце не толькі знаёміцца з гісторыяй беларускага кінематографа, але і асабіста сустрэцца з майстрамі айчыннай кінаіндустрыі: рэжысёрамі, акцёрамі, апэратарамі, мастакамі.

Першым госцем кінаклуба стаў вядомы рэжысёр, сцэнарыст і кіназнаўца Уладзімір Арлоў. Ён распавёў пра гісторыю беларускага кіно з самага яе пачатку — ад фільма "Лясная быль" — да пасляваеннага аднаўлення індустрыі. Цягам лекцыі госці кінаклуба даведліся не толькі пра знаёмых кінажыцця і вядомых дзеячаў у гісторыі беларускага кінематографа, але і ўбачылі ўрыўкі з такіх вядомых карцін як "Лясная быль", "Першы ўзвод", "Дзяўчына спяшаецца на спатканне", "Канстанцін Залонаў". Сустрэча доўжылася больш за паўтары гадзіны, але нават калі яна афіцыйна скончылася, Уладзімір Арлоў яшчэ доўга адказваў на пытанні і прымаў падзеякі ад аўдыторыі.

— Праца нашага клуба працягнецца. Наступная сустрэча будзе прысвечана першым пасляваенным фільмам, стужкам шасцідзясятых гадоў, — паабяцаў рэжысёр.

Пра гэты перыяд на наступным пасяджэнні, што адбудзецца 17 кастрычніка, місюць распавесці Вячаслаў Нікіфаруў, савецкі і беларускі кінарэжысёр, сцэнарыст і педагог. Каб прыйсці ў кінаклуб, дастаткова зарэгістравацца па спасылцы на сайце "Беларусьфільма".

Валянціна КРАСОЎСКАЯ, студэнтка факультэта журналістыкі БДУ

Вынікі Другога мінскага міжнароднага фестывалю цыркавага мастацтва

Гран-пры

Атракцыён з белымі тыграмі "Шамбала" пад кіраўніцтвам заслужанага артыста Расіі Сяргея Несперва (Расія)

Золата

Паветраны эквілібр "Віртуозная пяцёрка" пад кіраўніцтвам Уладзіміра Плотнікава (Расія)

"Канатаходшы" пад кіраўніцтвам Рым Ун Іра, Нацыянальны цырк Пхеньяна (КНДР)

Серабро

"Паветраныя гімнасты ў кальцы" — Марына Главачкі і Аляксей Грыгараў, Нацыянальны цырк Украіны

Акрабаты на сустрэчных арэлях "Вышэй за аблокі" пад кіраўніцтвам Аляксандра Скокава, Расійскага дзяржаўнага цыркавага кампанія

Бронза

"Паветраныя гімнасты на трапецыі" — Настасся Дончанка і Настасся Пуцята, Белдзяржцырк

"Вольны дрот" — Лі Вэй, Кітай

"Пераходная лесвіца" пад кіраўніцтвам Адлета Тыканава, Казахскі дзяржаўны цырк

"Сола-эквілібр на трысцінах "Лянівец" — Раман Халперскі, Маскоўскі цырк Нікуліна на Цвятным бульвары (Расія)

Прыз дзіцячага журы

"Сола-жангль" — Паўла Марцінэг, Мексіка

Прыз грамадскага журы

Акрабаты на арэлях MI-PARTI пад кіраўніцтвам Яўгена Дзідыха (Украіна)

Пра фэст і яго тэндэнцыі — на старонцы 7.

*

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Gaude Polonia

Нацыянальны цэнтр культуры ў Варшаве аб'яўляе набор на XIX конкурс (на 2020 год) стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Gaude Polonia.

Праграма Gaude Polonia прызначана для маладых твораў і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, у першую чаргу з Беларусі і Украіны.

Стыпендыяльнае знаходжанне ў Польшчы пачнецца 1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2020 года.

Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове.

Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2019 года.

Неабходныя дакументы:

- заяўка на атрыманне стыпендыі;
- мінімум 2 рэкамендацыі ад вядомых у абранай галіне дзейнасці твораў;
- партфолія ў папяровым ці электронным выглядзе CD / DVD.

Заяву на ўдзел можна падаць праз Польскі Інстытут у Мінску (Мінск, вул. Валадарскага, 6) або непасрэдна ў Нацыянальны цэнтр культуры ў Варшаве (01-231 Варшава, вул. Плоцка, 13).

Прадабзяная інфармацыя аб Праграме, умовах удзелу і бланкі анкет на старонцы:

<https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/stypendia/programy/gaude-polonia/dokumenty>

Дадатковую інфармацыю можна атрымаць у Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве (тэл. +4822 3509530, e-mail: bberdychowska@nck.pl), а таксама ў Польскім Інстытуце ў Мінску (тэл. +37517 2006378, 2009581).

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДЫНЬВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юры КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАПІН; **агладальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Надзея КУВЫЧКА, Настасся ПАКІТАВА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЬСІН, Юры ЧАРНЫКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЫНКА.

Сайт: www.kimpress.by. Е-мэйл: kultura@ut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рамакны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавешкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАВІДЗІН Ірына Аляксееўна.

першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў павараміліцы прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, **папярэдняе звесткі (нумар папярэда, дату выдання, кім і калі выданыя нумары, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2019. Наклад 3367. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падыскана ў друк 27.09.2019 у 17.00. Замова 3020.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

24 верасня ў археалагічным музеі “Бярэсце”, што месціцца на тэрыторыі Брэсцкай крэпасці, адбылася прэс-канферэнцыя з нагоды маючага адбыцца ў горадзе над Бугам IV Нацыянальнага форуму “Музеі Беларусі”. Пра тое, што гэта будзе за імпрэза, чым яна мусіць адрознівацца ад трох папярэдніх — журналістам распавядалі дырэктар Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць-герой” Рыгор Бысюк, начальнік упраўлення культуры Брэсцкага абласнога выканаўчага камітэта Сяргей Панасюк, дырэктар Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея Аляксей Міцкоў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
Мінск — Брэст — Мінск / Фота аўтара

ня пад новыя функцыі фартоў, да якіх раней з розных прычын рукі не даходзілі. Пры гэтым адзначалася, што далёка не ўсе музейныя тэхналогіі, якія сёння лічацца крэатыўнымі, падыходзяць для Брэсцкай крэпасці. Тут вельмі важна захаваць гістарычную аўтэнтыку, дзеля якой, уласна кажучы, і прыязджаюць госці ў Брэст.

Яшчэ адна карысць для Брэста і Беларусі ўвогуле ад форуму ў тым, што беларускія музейшчыкі пачаць адзін аднаго і, магчыма, на-

ноўленым музеі “Бярэсце”. Ён, як вядома, уяўляе з сябе археалагічны раскоп з рэшткамі драўляных забудов старажытнага горада. Вакol раскопу глядзельная пляцоўка, уздоўж якой разгорнута экспазіцыя, што распавядае пра старажытнюю гісторыю Брэста. Калі бачыш сучасную копію дома, у якім тысячу гадоў таму жылі нашы прашчурны, і даведзшыся, што ў прасторы не нашатай большай за вагоннае купэ жылі дзве сям’і — а гэта самае малое восем чалавек, пачы-

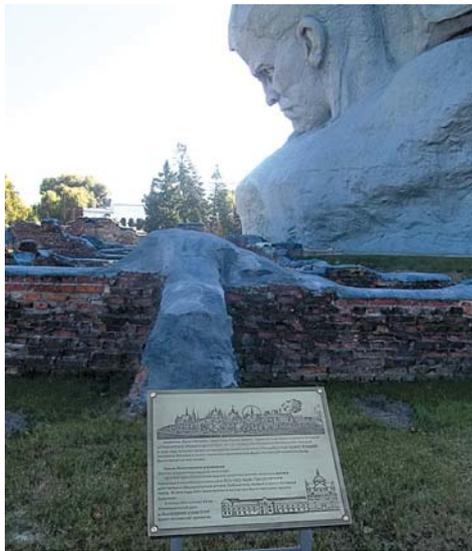
Папярэднія форумны праходзілі ў гарадах з моцным культурніцка-гістарычным патэнцыялам — у Гродна, Гомелі і Магілёве. Гэты досвед грунтоўна вывучаўся ў Бярэсце, і ў кіраўніцтва горада ёсць упэўненасць, што яны зробіць не горш. У год, калі любімы горад адзначае свой міленіум, бярэцейцам будзе чым здзіўіць гасцей. Ды і мясцовыя музейшчыкі спадзяюцца, што форум паспрыяе таму, што і самі жыхары горада па-новаму ўбачаць скарбы сваіх жа музейных збораў. Вядома ж, у турыстычнай вандроўцы якіх толькі музеяў ні нагледзіцца, а дома такія “культпаходы” ўсё на потым адсоўваеш. Маўляў, музей побач — куды ён палезенеша. Наведаю, як час будзе...

Кіраўнікі Музея Брэсцкай крэпасці і Краязнаўчага музея паведамілі, як яны змагаюцца за наведвальніка, як карэктуюцца экспазіцыі ў адпаведнасці з эстэтычнымі і інтэлектуальнымі запатрабаваннямі новай глядацкай, найперш — моладзевай, аўдыторыі. Менавіта для таго, каб скіраваць людзей смартфоннага пакалення да традыцыйных духоўных каштоўнасцяў, і патрэбны ў музеях новыя інфармацыйныя тэхналогіі. Гэта як перавесці літаратурны тэкст на іншую мову. Сутнасць застаецца, а гучыць інакш. Нездарма тэма інавацый, камунікацый і навуковага ўзбраення музейнай справы будзе тэмай прафесійнай дыскусіі.

Арганізатарам было задана пытанне, як увогуле музеі на форуме, які да таго ж і конкурсы, супернішчы суб’екты рознай вагі — скажам, Нацыянальны гістарычны музей з мноствам філіялаў, і музей-ап’тэка, усё багацце якога месціцца ў адным невялічкім пакоі? Ці могуць судзіцца ў адным шэрагу дзяржаўная культурніцкая ўстанова, якая з’яўляецца правалніком ідэалогіі і

Незалежна ад статусу

Брэст чакае музейны форум

чыннікам сацыяльнай палітыкі, і быць партнёрамі якой лічаць за шчасце багатыя спонсары, ды прыватнікі, які сам сабе і спонсар, і апыякунская рада? У першым выпадку музей мае фінансавы план, мусіць прыносіць прыбытак, а для прыватніка грошы могуць быць і другаснай справай: магчыма, яму проста цікава сваю калекцыю, часам дзіўнаватую, староннім людзям паказаць і іх мер-

каванне асэнсаваш. Журналісты на гэта пачулі, што ўсе музеі — узеўльнікі форуму будуць у роўных умовах, а распрацаваны для конкурсу крытэрыі ацэнкі музейнай дзейнасці дазваляць вывясць лепшых, незалежна ад іх статусу.

Святкаванне 1000-годдзя горада выразна засведчыла тую акалічнасць, што Брэст — гэта не толькі крэпасць, як лічылася за савец-

кім часам. З горадам звязана нямала лёсавызначальных падзей нацыянальнай гісторыі, і сённяшняя задача бярэцейскіх музейшчыкаў — разгарнуць усю панараму стагоддзяў, ад старажытнага Бярэсця да сённяшніх дзён. І музейны форум зноў жа можа гэтаму паспрыяць. Што ж дагчыць самой крэпасці, дык працягваюцца вывучэнне яе гісторыі, ідзе працэс музеіфікацыі і прыстасаван-

Брэсцкая крэпасць і музей “Бярэсце” сёння.

ладзяць кантакты, якіх зараз бракуе. Так склалася, што партнёрскае сувязі нашых музейшчыкаў з замежжам куды больш цесная, чым са сваімі калегамі-суайчыннікамі. Гэта дагчыць сумесных праектаў, абмена выставамі, стажыровак спецыялістаў.

На прэс-канферэнцыі прагучала думка, што недастаткова ўзброіць музеі новымі тэхналогіямі, зрабіць доступ да інфармацыі, у прыватнасці, гістарычна-культурніцкай, больш зручным. Скажам, наладзіць счытванне інфармацыі мабільнікам праз QR-код. У чалавека найперш мусіць быць матывацыя да той інфармацыі звяртацца. А каб яна была, трэба скаардынаваная работа многіх структур — дзяржаўных і грамадскіх. Музейная справа ў далейшым выйдуць толькі звязно ў агульным ланцугу.

Адметна, што пасля размовы для журналістаў была наладжана экскурсія па ад-

наеш больш цаніць сучасны камфорт. Праўда, нашы продкі ў дарослым стане былі як сённяшнія 14-гадовыя падлеткі, рост мужчыны — метр шэсцьдзесят, жанчыны — метр сорак, ды ўсё адно цеснавата... Дзіўна бачыць карову памерам з казу і чуць, што ў Сярднявеччы на нашай зямлі котка каштавала як тры кані. Тады гэта былі экзатычныя істоты. Іх завозілі з Персіі. Котка па тым часе была адзіным ратаваннем ад пацукоў, ад якіх стражэнна пакутвала гаспадарка. Да таго ж, хвацатая зпоздзі разнісілі хваробы ажно да эпідэміі.

Экспазіцыю распрацоўвалі на Мінскім мастацкім камбінаце. На фасадзе “Бярэсця” замянілі шкло. У памяшканні больш налейшая зроблена агароджа глядзельнай пляцоўкі, у абсталяванні экспазіцыі скарыстаны больш трывалыя да вільгаці матэрыялы. Журналісты былі першымі, хто пачаў новую экспазіцыю.

У Бездзяржфілармоніі прайшло ўрачыстае пасяджэнне, прымеркаванае да 80-годдзя Савецкага раённага аддзялення надзвычайных сітуацый. Некалыкі пакаленняў адважных байцоў абаранялі жыццё і маёмасць мінчукоў. Доказ таму — безліч выратаваных ад агню і завалаў, эвакуаваных з зон надзвычайных сітуацый і тых, каму аказана своечасовая дапамога.

Менавіта 15 верасня 1939 года стала пунктам адліку прафесійнай дзейнасці пажарнай службы. Савец-

кага раёна нашай сталіцы. Тады на базе 7-й тэхнічнай гарадской пажарнай каманды на тэрыторыі колішняга

Юбілей выратавальнікаў

Траецкага коннага базару па вуліцы Красная, 15 (цяпер — 9) была сфарміравана самастойная ваенізаваная пажарная частка № 4 — адна з найстарэйшых у горадзе.

Сёння Савецкі РАНС — гэта дзве пажарныя аварыйна-выратавальныя часткі № 4 і № 24, на ўзбраенні якіх

знаходзяцца сучасная тэхніка і абсталяванне. Работнікі аддзела не толькі захоўваюць у належным стане архітэктурную спадчыну, але і памнажаюць сваімі подзвігамі славу прафесіі пажарных.

На ўрачыстым мерапрыемстве прысутнічала шмат гасцей. Уша-

ноўваліся ветэраны аддзела і іх сённяшняе спадкаемцы. Удзел у сходзе прынялі і непасрэдныя памагаты байцоў і афіцэраў Савецкага РАНС — сябры Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі выратавальнікаў-пажарных. Акцыя скончылася святочным канцэртам.

**Тасцяна БЫЧАНOK,
спрацаўнік Савецкага РАНС**

Сёлета культурная карта сталіцы паболела на адну важную падзею — Рэспубліканскі конкурс “Трыенале маладых мастакоў”. Яго першы — пілотны — праект, арганізатарамі якога сталі Міністэрства культуры краіны, Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь, Беларуска дзяржаўная акадэмія мастацтваў, выклікаў шмат водгукаў самага рознага кшталту, аднак пацвердзіў і неабходнасць падобнага агляду. Што адбываецца сёння ў маладым сучасным мастацтве? Наколькі рэпрэзэнтатыўным аказаўся набор твораў на Трыенале маладых мастакоў? Якім конкурс мусіць быць? Уражанні і вынікі падзеі па ініцыятыве “К” былі абмеркаваныя на адмысловым “круглым stole” ў Нацыянальным гістарычным музеі, у якім прынялі ўдзел: дырэктар музейнай установы, кіраўнік дырэкцыі Трыенале Павел САПОЦЬКА, кандыдат мастацтвазнаўства, загадчыца кафедры мастацка-педагагічнай адукацыі БДПУ імя Максіма Танка Аксана КОУРЫК, графік, старшыня секцыі “Графіка” Беларускага саюза мастакоў, сябра журы конкурсу Андрэй БАСАЛЫГА, мастак, скульптар Канстанцін СЕЛІХАНАУ, намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Глеб ОТЧЫК, графік, выкладчык БДАМ Раман СУСТАУ, а таксама пераможцы Трыенале, мастачкі Крысціна МЕЛЬНІК і Марыя КОШАЛЕВА. Мадэравалі гутарку аглядальнік “Культуры” Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ і мастацтвазнаўца, спецыяльны карэспандэнт газеты Пётра ВАСІЛЕўСкі.

Дар’я Амяльковіч: Павел Міхайлавіч, дзякуй за зробленую вамі работу ў арганізацыі Трыенале, а таксама за згоду абмеркаваць вынікі на пляцоўцы музея. І пачну з простага пытання, якое між тым моцна турбавала мастакоў грамадскасць. Чаму менавіта Нацыянальны гістарычны музей стаў арганізатарам Трыенале? Як гэта адбылося? І далей — якія мэты і задачы вы сабе ставілі?

Павел Сапоцька: Дзякуй. Мы ўзялі на сябе паўнамоцтва па арганізацыі падзеі сапраўды нечакана, бо першапачаткова куратарам гэтага мерапрыемства мусіў быць Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў. Але так склалася, што тэрміны правядзення Трыенале былі ссунутыя, і Міністэрства культуры прапанавала Нацыянальнаму гістарычнаму ўзяць на сябе гэты праект. Нам былі даручаны менавіта функцыі дырэкцыі, тым больш, што досвед у правядзенні буйных акцый — той жа выстава твораў лаўрэатаў Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, у нас ёсць. Але, падкрэсліваю, што ў пул арганізатараў уваходзіла тры структуры — Міністэрства культуры, якое выдаткавала фінансаванне па дзяжпраграме “Культура Беларусі”, Беларуска дзяржаўная акадэмія мастацтваў і наш музей. Сярод партнёраў, вядома, Беларуска саюз мастакоў і Палад мастацтваў. Асабіста ў нашы абавязкі ўваходзіла абвешчэнне конкурсу, збор твораў маладых аўтараў, правядзенне алборачнай камісіі, стварэнне экспазыцыі, складанне і публікацыя каталога. А ўжо канчатковае рашэнне па вызначэнні пераможцаў было за журы.

Д.А.: Адрозна хочацца ўдакладніць: ці ёсць абмежаванні па ўдзеле ў Трыенале?

П.С.: Толькі ўзроставае. Прыняць удзел у аглядзе мог кожны мастак да 31 года. Мы звярталіся да профільных ВНУ і ССНУ з прапановай удзелу студэнтаў, але конкурс адкрыты і для тых мастакоў, якія нідзе не вучацца, але маюць мастацкі досвед. Фактычна, такія аўтары былі на першым Трыенале. Хачу падкрэсліць, што конкурс скіраваны на пад-

адбылося ў такім фармаце, і было скіравана на раскрыццё патэнцыялу маладых мастакоў — гэта да пытання пра мэты — добра. Можна сказаць, што калі ў нас ёсць Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчых мастацтваў, то зараз з’явілася мерапрыемства менавіта для моладзі. У кулуарах Трыенале так і называюць. Пашырэнне поля маладога мастацтва, адкрыццё і папулярызаванне новых імёнаў, прэзентацыя іх творчасці — такімі мы бачылі свае задачы.

Д.А.: Андрэй, тады пытанне да вас, як да сябра журы. Якія тэндэнцыі выявіла, на ваш погляд, Трыенале? Ці было заўважным, што маладое мастацтва арыентавана на фармат “салона”, ці яго мастацкія арыенціры ўсё ж такі іншыя?

тацтва — тут я судзіў як “чалавек у тэме”, прафесіянал, а вось у дэкаратыўна-прыкладным хутэй абавіраўся на свае эмоцыі, агульныя тэндэнцыі. Варта прызнаць, што кожны сябра журы прыкладна кіраваўся падобным жа алгарытмам. На будучыню, канешне, варта было б зрабіць крытэрыі выбару больш празрыстымі. І галоўнае — каб сябры журы былі больш незалежнымі ў сваіх поглядах.

Канстанцін Селіханаў: Дазвольце ў працяг тэмы распавесці пра свае ўражанні. Скажу шчыра, пабачанае на выставе мяне моцна расчаравала. Андрэй тут азначыў пэўны акадэмізм твораў маладых аўтараў, — для мяне гэты акадэмізм выглядаў ужо не проста як знак прыналежнасці да пэўнай прафесіі, а як кансервацыя. Асабліва творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва — у мяне

кі “хаваюцца” за спінамі сваіх настаўнікаў, замест таго, каб вынаходзіць сваю мову і тэму.

Ведаецца, у нас і так вельмі шмат ладзіцца падзей, дзе мы баімся адзін аднога пакрыўдзіць. На праектах “Белгазпрамбанка” ўсе ўсіх любяць — я маю на ўвазе тое, што на выставы бяруць творы большасці аўтараў. І тут я назіраў падобную ж карціну. А можа быць, нам не варта быць такімі лаяльнымі? Давайце зробім больш жорсткі адбор, пры гэтым павялічыўшы ўзростовую планку — скажам да гадоў 35. Скажу шчыра — калі я быў бы куратарам гэтай выставы, у мяне была б амаль пустая зала. Больш за тое, практыка абіраць знаёмае кола людзей у журы — вельмі загнаная. Яна не садзейнічае развіццю дыскусій вакол мастацтва ды акурат і параджае тое, што мы ўбачылі.

Маладосць

Андрэй Басалыга.

Аксана Коурык.

Глеб Отчык.

Марыя Кошалева.

трымку не толькі мастацкіх, але куратарскіх і мастацтвазнаўчых праектаў. На жаль, сёлета падобных работ назіралася зусім вобмаль, але спадзяюся, што на наступным Трыенале сітуацыя зменіцца.

Пётра Васілеўскі: Пытанне наконт фармату выставы. Пікава, ці ўлічваўся арганізатарамі Трыенале досвед “Белгазпрамбанка”, шырока вядомага сваімі арт-праектамі? У “Восенняскага салона”, “Арт-Мінска” ўжо склаўся пэўны фармат, выпрацаваныя пэўныя крытэрыі. Ці імкнуліся вы на прыкладзе Трыенале будаваць іншую мадэль падзеі або абавіраўся на тую, якая існуе ў мерапрыемствах вядомага ўдзельніка арт-поля?

П.С.: Скажу так: калі было першае пасяджэнне аргкамітэта, ставілася задача вывучыць досвед арганізацыі адзначаных вамі праектаў. І мы актыўна працавалі з Палацам мастацтваў, Беларуска саюзам мастакоў у гэтым кірунку. Але задачы “перабіць” гэтыя падзеі не было. Хутчэй, зрабіць штосьці паралельнае, сваё.

Адрозна хачу зазначыць, што на будучыню неабходна будзе ўдасканаліць палажэнне конкурсу, і ўключыць у яго новыя намінацыі. Напрыклад, “фатаграфія” ды іншыя. Я мяркую, што гэта было б правільна, і надало большай значнасці агляду. Але тое, што Трыенале

Андрэй Басалыга: Я скажу нават так: правядзенне Трыенале проста крытычна сучаснае. Яшчэ трохі — і мы скаціліся б у гэтае салоннае мастацтва. Падазраю, што арганізатары ўсё ж такі мелі на ўвазе прадаставіць альтэрнатыву таму, што ёсць. І гэта вельмі важна.

Безумоўна, мастацтва на продаж мае права быць, яно — запатрабавана і заўжды будзе, але нельга, кажучы ў пераносным сэнсе, каб дрэва мела толькі адну галіну. Лічу, што Трыенале дазволіла наноў прагучаць гэтакім пытанню: а што такое мастацтва сёння ўвогуле? І што такое маладое мастацтва ў прыватнасці?

Д.А.: І што такое маладое мастацтва ў прыватнасці?

А.Б.: Шчыра кажучы, ідучы на выставу, у мяне былі пэўнага кшталту чаканні. Я хацеў, каб мяне здзівілі, прагнуў дэзрэкасіі, пэўнага парушэння канонаў. Аднак убачыў штосьці вельмі сярэдняе: так, творы зробленыя на добрым тэхнічным узроўні, творы, як кажучы, пісьменныя, але ці ёсць гэта новае мастацтва? Сумняваюся.

Аксана Коурык: Адрозна хачу ўдакладніць: а якія крытэрыі азначылі абіраў для сябе журы? Бо для мяне гэта вядомае цяжкі выбар: годных твораў было вобмаль.

А.Б.: Кожны кіраваўся сваім досведам, густамі. Напрыклад, мне блізкае выяўленчае мас-

ўзнікла адчуванне, што я знаходжуся ў 1980-х. Ну вось проста, нічога не змянілася з тае пары! Жывапіс — тут для мяне вядома працывалася жаданне мастакоў спадабацца, ды на ўсялякі выпадак — прадаць работу. Такая зона камфорту. Больш-менш нягладка на фоне іншых выглядала толькі графіка. Але пытанне ўзнікае: а дзе ж дух адмаўлення? Дзе ж выклік усяму, усім, які, здаецца, мусіць быць уласцівы творчасці маладых?

А.К.: Я з вамі згодная. На мой погляд, удзельнікі выставы прадэманстравалі цудоўны ўзровень майстэрства. Аднак з арыгінальнымі ідэямі тут — поўны првал. Ці маладыя аказаліся не ў стане гэтыя ідэі данесці да гледача — магчыма і такое. І тады пытанне я сфармулявала б так: а як жа можна навучыць дэзрэкасіі? Выкажу меркаванне, што, напэўна, дэзрэкасіі выпраменьваецца тады, калі ты пераадоляеш пэўныя рамкі. Дык вось, мне падаецца, што ў нас з гэтымі рамкамі вялікія праблемы. Іх ніхто не можа вызначыць — няма крытэрыяў. І атрымваецца ў выніку як у тых “безадказных бацькоў” — дзеці пачынаюць намацаць межы, і не знайшоўшы іх, сыходзіць у адрыў. А хтосьці займае абарончую пазіцыю — і хоча проста падабацца.

К.С.: Ды я проста бачу як некаторыя маладыя маста-

Д.А.: Добра, давайце трохі падсумуем. Былі агучаныя праблемы ў арганізацыі, якія варта выправіць — узняць узроставую планку ўдзельнікаў, зрабіць больш жорсткі адбор, журы мусіць складацца такім чынам, каб не было канфлікту інтарэсаў. Павел Міхайлавіч пачаў таксама агучыць задачу пашырэння колькасці намінацый...

Раман Сустаў: І я б дадаў да гэтых заўваг адсутнасць рэкламы падзеі. Зараз мы вельмі жорстка судзім творы ўдзельнікаў Трыенале, адзначаем неблагі ўзровень графікі, але вялікая колькасць людзей проста не ведала пра гэту выставу. За межамі экспазіцыі засталася прстойная колькасць таленавітых твораў. Ці можам мы пры такім раскладзе казаць пра агульны ўзровень маладога мастацтва?

А.К.: А можа гэта і ёсць тая сітуацыя, у якой мы зараз знаходзімся?!

П.С.: Хачу адрозна адказаць наконт рэкламы. Яна была. Анонсы на ТБ, радыё, аб’явы ў сацсетках. Мы разаслалі электронныя лісты па ўсіх профільных навучальных установах, афіцыйныя звароты. Асабіста тэлефанавалі кіраўнікам, дэканам, але хтосьці з іх адгукнуўся, а хтосьці абмежаваўся аб’явай у інстаграме. Я сам выкладаю ва БДУКІМ, і ведаю, што ў такіх выпадках трэба рабіць — уплы-

ваць, нават зацягваць студэнтаў на конкурсы, выставы, спектаклі. Інакш — нічога не будзе. Я часта пытаюся ў моладзі наконт актуальных падзей культуры. Які фестываль зараз ладзіцца ў Мінску? Якія Дні культуры праходзяць? І толькі 5 працэнтаў з курса доць адказ. Астатнім — не цікава. Яны не ведаюць. І ў гэтым плане роля выкладчыкаў, педагогаў, куратараў курсаў, нават былых, вельмі вялікая. Калі не падтурхнуць студэнта — ён не адкрые для сябе новае. Усё трэба раздрукаваць, паказаць, да несці. Не толькі Трыенале, але і іншыя акцыі.

Р.С.: Я цалкам згодны. Матывацыя студэнтаў зараз вельмі нізкая. Выкладаючы ў Акадэміі, я пакаію ў адмысловым чаце аб'явы аб конкурсах, праграмах, на якія можна падаваць заяўку. І працэнт тых аўтараў,

кі, якія любяць і ведаюць свой прадмет, і адпаведна яны і цікавыя вучням. Цікаваць і нараджае цікаваць.

К.С.: Магчыма, калі б наша сістэма была пабудаваная такім чынам, што студэнты маглі самі выбіраць сваіх настаўнікаў, — многае змянілася ў агульным клімаце. Можна быць, палепшылася б сітуацыя з той матывацыяй. Па-другое, я памятаю прыклад Лявона Тарасевіча, які на праглядзі запрашаў куратараў, галерыстаў, якія прасоўваюць аўтараў. Студэнты разумелі, што іх творчасць будзе запатрабаваная, што іх чакаюць, і гэта іх заахвочвала. У працяг тэмы адукацыі. У той жа Варшаўскай акадэміі адкрылі аддзяленне “новыя медыя”, дзе цудоўна спалучаюцца і жывапіс, і скульптура, і інсталяцыя. Калісьці ў БДТМІ таксама не было кафедры ма-

нальваць свае навыкі, веды, майстэрства пасля атрымання дыплама. Сёння такой магчымаасці няма. Гэта да пытання пра дзяржаўную падтрымку. Прычым, калі вяртаць такую практыку, сёння майстэрні мусяць быць ужо разнастайных плыняў — класічнага мастацтва, сучаснага... І прызнацца, з апошнім у нас зусім складана. Акурат зараз у нас вучыцца студэнтка з Вялікабрытаніі, і мы не можам знайсці ёй адмыслоўца па профілі.

Р.С.: Гэта ўсё гучыць выдатна, а давайце паглядзім на тое, што ёсць у рэальнасці. Калі да нас у Акадэмію мастацтваў прыходзяць студэнты, яны вельмі часта не ўсведамляюць таго, што іх чакае, увогуле, навошта яны прыйшлі. Бацькі нас пытаюцца пра адно: а прафесія ў яго будзе? Ні пра якія новыя сэнсы гаворка не ідзе. І часцей за ўсё

для іх сталася Трыенале маладых мастакоў?

Крысціна Мельнік: Прызнацца, зараз на абмеркаванні мне было вельмі непрыемна чуць, што мы, маладыя, раўняемся на камерцыйнае мастацтва. Для мяне мастацтва, у першую чаргу, гэта спосаб разарабравання ў тым, што адбываецца ў сабе, мой шлях развіцця — потым ужо ўсё астатняе. Я стварала свой твор напачатку для сабе — потым ужо з'явілася яго выставачная гісторыя. Што да Трыенале, вядома, для нас яно сталася вельмі важнай пляцоўкай. Перамога на ім была для мяне цалкам нечаканай, і тым больш прыемна, што лаўрэаты Трыенале атрымваюць грашовыя прызы. Гэта істотная падтрымка.

Марыя Кошалева: Магу падтрымаць Крысціну ў тым, што з'яўленне праектаў для мола-

у нас такая адкрытасць не прынятая, але часам падаецца, што беларускія сталыя мастакі глядзяць на маладых не тое што паблажліва, а і з недаверам. А ты прагнеш гэтага кантакту.

А.Б.: Магу падсумаваць, абіраючыся на кар'іну, якую абмалявала Марыя, што ў Польшчы канкурэнцыі паміж студэнтамі садзейнічае само поле, калі ёсць шмат профільных ВНУ, акадэміі... І ў гэтым сэнсе мы моцна прайграем, бо сярэд выставачнай гісторыі профільных устаноў маем толькі адну Акадэмію мастацтваў.

Д.А.: Ці ёсць пэўныя ініцыятывы ад Саюза мастакоў, якія маглі б спрыяць гэтай канкурэнцыі, развіццю асяродка?

Г.О.: Мы ініцыіруем розныя калектыўныя выставы, але мастацкі асяродка на іх адгукаецца па-рознаму. Скажам, была тэма “Яблычны спас” — і мастакі ахвотна прынялі ў та-

на маршшы?

“Круглы стол” з нагоды Трыенале маладых мастакоў

Раман Сустаў.

Павел Сапоцька.

Крысціна Мельнік.

Канстанцін Селіханяў.

Фота: Сяргей ЖДАНОВІЧ

хто адгукаецца, — вельмі малы. Я не ведаю, у чым тут прычына: магчыма, увогуле варта шукаць іншыя фарматы, нават іншую мову камунікацыі з моладдзю. Але яна не адгукаецца і на такія прапановы як Трыенале, ды і на замежныя выставы таксама. Моладзі цікавае штосьці больш “адвяснае”: тая ж Кастрычніцкая, напрыклад, фестываль *Vulica Brazil*...

К.С.: Мне ўвогуле падаецца, што сувязь паміж нашымі настаўнікамі і маладым пакаленнем не выбудаваная, не тое каб страчаная. Вы зараз казалі пра вучняў, а давайце спытаем пра настаўнікаў, якія выкладаюць у ВНУ, ССНУ. Ці многія з іх ходзяць на трыя выставы, спектаклі, канцэрты? Ці можна паставіць пытанне нават больш востра: а ці стварэе наша мастацкая адукацыя пры такім падыходзе той асяродка, дзе нараджаюцца новыя ідэі?

А.Б.: Ведаецца, я проста ўдзячны лёсу, што ў часы перабудовы патрапіў у Глебаўскае вучылішча, дзе выкладалі маладыя мастакі: Ігар Цішын, Наталія Залозная, Аля Бізюк. Яны проста перавярнулі нашу свядомасць у той час. Па-сутнасці, яны сфарміравалі сённяшняе пакаленне актыўных мастакоў. Роля настаўнікаў вельмі важная.

А.К.: Студэнты заўжды ідуць на асобу. І сёння ў нас ва ўніверсітэце ёсць трыя выкладчы-

нумэнтальнага жывапісу. Але ж час патрабаваў, і адкрылі. Так і з новым мастацтвам.

П.В.: Дазвольце тады задаць такое пытанне. Мы сёння шмат казалі пра матывацыю і яе адсутнасць, а мне падумалася: усё ж матывацыя — гэта мусіць быць задачай мастака альбо клопатам дзяржавы? І калі мы ўпіраемся ў хібы адукацыі — якую мадэль нам варта абіраць, каб убачыць наватарскія творы, якіх не хапала на Трыенале?

К.С.: Гэта ўсё звёны аднаго ланцужка. Калі малады чалавек бачыць, што ў ім зацікаўлены, з'яўляецца і матывацыя. Калі яго работу, да прыкладу, закупае музей, яго запрашаюць на выставы і гэтак далей, — ён пачынае верыць у сябе. Дарчы, у кантэксте пытання магу ўзгадаць расійскую прэмію “Інавацыя”, пераможцы якой атрымліваюць грошы на рэалізацыю ўласнага праекта. Мне падаецца, што такая мадэль падтрымкі — менавіта калі ацэньваецца ідэя, і потым на яе рэалізацыю вылучаюцца сродкі, маглі б стаць выдатным захадам для заахвочвання маладых.

Глеб Отчык: Я магу дадаць у сваю чаргу, што ў нас не хапае паслядыпломнай адукацыі. Раней былі Мастацкія майстэрні Міхаіла Савіцкага, дзе выпускнікі маглі ўдаска-

пад прафесіяй маецца на ўвазе вольны гэта тэхнічнасць, прафесіяналізм, калі чалавек здолее на выхадзе з ВНУ штосьці зрабіць сваімі рукамі. Усведамленне таго, што мастацтва нараджаецца не толькі з тэхнікі, няма. У гэтым сэнсе наша адукацыя вельмі інерцыйная, і праблема ўдваі ўскладняецца тым, што гэту інерцыйнасць ад яе, уласна, і чакаюць, патрабуюць.

А.Б.: А хто сёння ёсць мастак, так? Гэта ўжо далёка не кропкавае паняцце. Зараз не дастаткова быць адно скульптарам, графікам ці жывапісцам, сёння ты вынаходзіш ідэю — і шукаеш ёй адпаведную форму. Магчыма, нам варта абраць такі сярэдні шлях, без крайнасцяў — і спалучыць канцэптальнае мастацтва і прафесійнае ў адукацыйным працэсе?

К.С.: Варта выбірацца з гэтай жорсткай клеткі “графікі”, “скульптуры”, “жывапісу”. Сёння цалкам іншыя рэчы з'яўляюцца актуальнымі.

Р.С.: Але сістэма пакуль працуе так — па інерцыі. А трыя людзі, хто пачынае штосьці рабіць нечаканае — у выніку з'яджаюць на мяжу. Бо трыя яны не значаць сабе месца.

Д.А.: Мяркую, што самы час спытаць нашых пераможцаў Трыенале пра іх пазіцыю. Ці бачыць яны магчымаасць рэалізацыі ў нашым асяродку? Чым

кім праекце ўдзел, а вось агульная тэма “Год супраць хатняга гвалту” не вылікала зацікаўленасці. Зараз мы рыхтуем новы праект з удзелам чатырох буйных ІТ-кампаній, і, спадзяюся, што гэта калабарцыя прынясе свой плён.

Д.А.: Падводзячы вынікі, магу сказаць наступнае. Трыенале маладых мастакоў стала ў пэўным сэнсе даследчай пляцоўкай, што выявіла актуальны ўзровень маладога мастацтва і пазначыла праблемы ў нашым адукацыйным і мастацкім полі. Тут і агульная вышэй інерцыйнасць адукацыйнай сістэмы, адсутнасць матывацыі з боку студэнтаў, фармальнае стаўленне мастакоў, неабходнасць дадатковых праграм і конкурсаў, грантаў для мастацкага асяродка, што заахвочвала б аўтараў да рэалізацыі. Што да арганізацыі конкурсу, дык, сыходзячы з актуальнага паняцця мастацтва, варта было б значна пашырыць і сетку намінацый, увёўшы ў яе скажам, “відэа-арт”, “фатаграфію”, ды іншыя. Трыенале падняло шмат пытанняў, пазначыўшы, паміж тым, неабходнасць падобных падзей.

П.С.: Яшчэ на будучыню мне не хацелася б адпуская лаўрэатаў конкурсу пасля яго завяршэння, так бы мовіць, “вольнае плаванне”. Маўляў, атрымалі ўзнагароды, раздалі інтэрв'ю — і на гэтым усё. Варта садзейнічаць іх далейшай працы — выставамі ў музеях, у тым ліку на нашых пляцоўках, актыўнасцямі, працягваючы гэту лінію. Каляндарны перыяд Трыенале скончыўся, але работа па папулярызацыі імянаў мусіць працягвацца.

К.М.: Нядаўна я прымала ўдзел у Кіеўскай біенале ляўкасу. І мяне там уразіла такая рэч: па-першае, тое, што я туды патрапіла, хоць і беларуска, па-другое, што кіеўскія мастакі, тыя, на якіх раўняюся, сардэчна віталі і цікавіліся майб'творчасцю. У нашым асяродку мне гэтага вельмі не стае. Магчыма,

Выдатнаму кампазітару, класіку беларускай музыкі Уладзіміру КАНДРУСЕВІЧУ заўтра споўніцца 70 гадоў! “К” ад усіх сэрцаў яе супрацоўнікаў далучаецца да тых шматлікіх віншаванняў і пажаданняў, якія мэтр ужо атрымаў у гэтыя дні і яшчэ атрымае, ну а паводле нашых традыцый “К” задае маэстра некалькі перад’юбілейных пытанняў...

Алег КЛІМАЎ /
Фота аўтара

Уладзімір КАНДРУСЕВІЧ:

“Я — шчаслівы чалавек!”

НАРОДНИКАМ НЕ ЧЫТАЦЬ!

— Уладзімір Пятровіч, у 1970-м годзе акцёры маскоўскага тэатра на Таганцы адказвалі на пытанні анкеты, якія прыдумалі рабочыя сцэны той установы. У гэтым інтэрв’ю я хачу выкарыстоўваць частку з іх, плюс задаць вам свае. Дамовіліся?

— Безумоўна.
— Ваш любімы кампазітар?

— Альфрэд Шнітке. У мастацтве ён “стрэліў” як дзіўны эксперыментатар — з уласцівай толькі яму незвычайнай музычнай мовай. І гэта чалавек з нейкай глыбокай ідэяй. І вось гэта сваё “Я” — творчае і асобна-індывідуальнае — ён увасобіў ва ўласных творах.

— А які ваш любімы музычны твор?

— Rondo Alla Turca Моцарта. Прыгожы і просты. Перш чым грунтоўна сесці за працу, я ранічай, што называецца, разыгрываюся — граю творы класікаў, у тым ліку і той, пра які кажаць.

— Самая грандыёзная музычная падзея?

— Іх вельмі шмат... Вудсток 1969-га года? Так, таксама з іх. Фестываль сабраў вялікую колькасць музыкантаў, якія ўжо былі да таго часу вялікімі і якія сталі такімі потым. Велізарныя натоўпы народу і музычныя багі на сцэне. Каласальныя эмоцыі, энергія праз край. Напэўна, гэты фестываль шмат у чым і вызначыў шляхі, па якіх рушыла моладзевая музыка.

— Любімы гук?

— Мабыць, калі ў цішыні, удалечыні ад населеных пунктаў, узнікае вельмі тонкае, вельмі дзіўнае гучанне. Хто выдае гэты гук, адкуль ён ідзе — незразумела. Я часта чую яго, калі еду на ровары па якіх-небудзь ляжных сцэчках.

Напэўна, так гучыць сама прырода.

— Любімы голас?

— Бас. Ён з’яўляецца асновай усіх харавых калектываў. Дзівосная тэмбральнасць, насычанасць, манументальнасць — вось яго характарыстыкі.

— Усё-такі спытаюся пра любімы інструмент...

— Раяль!

— А акрамя яго?

— Гітара. Першыя выступы The Beatles я ўбачыў па польскім тэлебачанні, якое ў Гродне — адкуль я родам — нават у 1960-я можна было спакойна злавіць. І я таксама загаўнаў рэжысёраў навучыцца граць на гітары. Нейкім чынам назбіраў грошай і купіў яе. Акорды мне ніхто не згаджаў паказаць — не хацелі хлопцы, каб акрамя іх, нехта яшчэ на ёй граў.

Тады я хадзіў у музычную школу па класе фартэпіяна, і бацькі да майго захаплення гітарай ставіліся адмоўна. Дома пры іх я рупліва сядзеў за фартэпіяна, гітару ў рукі не браў, але як толькі яны куды-небудзь сыходзілі, я тут жа яе хапаў! Бацька мой быў вельмі строга, і скончылася гэты ўсё тым, што некай раз ён раптам нечакана вярнуўся і ўбачыў мяне з гітарай. Ён адбраў яе і паламаў.

— Жорстка. А ёсць інструменты, якія вы не любіце?

— Народнікі прачытаюць гэтыя інтэрв’ю?

— Магчыма.

— Тады не буду іх крыўдзіць.

— Зразумела: да нейкіх народных інструментаў вы настроены крытычна. Працаваем. Любімы музычны фільм?

— Хай будзе “бітлоўскія” — A Hard Day’s Night, Help! і Magical Mystery Tour. Хоць як кінартысты музыканты гурта, вядома, слабыя.

— Песня?

— Yesterday. “Бітлы” ўмелі складаць мелалычныя песні. Я ў маладосці спрабаваў пісаць рускамоўныя тэксты да песень The Beatles. Да Yesterday было так: “Я вчора огорчэны і трывог не знаў, / Я вчора ешчэ не разумел, / Чо жыць — нелегкая ігра”. У 17 гадоў напісаў.

— Калі не The Beatles, то любімы выканаўца — гэта?..

— Алена Абрацова. Я чуў яе ў Маскве ў Вялікім тэатры. Гэта была фантастыка! Велізарнае ўражанне зрабіў на мяне яе выступ!

— Любімы драматычны спяваючы актёр?

— Высоцкі — нумар 1.

— Паэт?

— Ясенін. Шчырасць, прастата, даступнасць. І пазнавальнасць: тое, аб чым ён пісаў, у жыцці я сустракаў.

— Любімы паэт-песеннік?

— Не вельмі я іх — у чыстым выглядзе — прывячаю... Няхай зноў будзе Высоцкі.

— Любімы пісьменнік?

— Безумоўна, Шэкспір. Я да многіх яго п’ес напісаў музыку. Моц, шчырасць, незвычайнасць — гэта ўсё аб ім.

— Любімы літаратурны твор?

— “Майстар і Маргарыта” Булгакава. Я гэты раман прачытаў яшчэ ў сямывыдзе. Ён “падкупіў” мяне незвычайнасцю яго персанажаў, пранізлівацю апавядання, захапляльным сюжэтам.

“КАК СКУМБРИЯ В ТОМАТЕ...”

— Ваш ідэал мужчыны, жанчыны?

— Мужчыну назваць цяжка, а жанчына — Брыжыт Бардо, яркая і зорная. А прыгожая!.. У Саюзе ў гады майго юнацтва з жанчын культу не рабілі, а па тым жа польскім тэлебачанні глядзеў фільмы

з удзелам Бардо і ўзводзіў яе для сябе на п’едэстал!

— Самая выдатная, на ваш погляд, гістарычная асоба?.. Ведаеце, што адказаў Высоцкі на гэтыя пытанні?

— Што?

— Ленін, Гарыбальдзі.

— Правільна адказаў — у год стагоддзя з дня нараджэння Уладзіміра Ильіча... Я назаву Леанарда да Вінчы. Маштабная, манументальная асоба. Фрэскі яго — гэта нешта няўяўнае!

— Хто вашы сябры?

— Аляксандр Шакуцін — старшыня савета дырэктараў ААТ “Амкадор”. Вельмі сябраваў з рэжысёрамі Андрэем

ўжо менавіта адмоўнага ў сабе я не знаходжу...

— Тады якім лічыце сябе чалавекам?

— Працавітым. Нават калі ў мяне няма канкрэтнай працы, звязанай з музыкай, я свой дзень пачынаю з таго, што абавязкова саджуся за інструмент. Люблю займацца побытам. Сам пабудоваў дом. Трошкі ў машынах разбіраюся. Умею касіць, дрывы секчы. Печку магу скласці. Увогуле, выконваць у гаспадарцы любую мужчынскую працу.

— За што любіце жыццё?

— “Жыцьё хороша, как скумбрия в томате, лишь

асабліва такіх грандыёзных планаў я не будую... Каб мае дзеці нешта яшчэ даатрымалі ад мяне. Сын, вось, дачу купіў — я дапамог яму грашыма з майёй Дзяржпраміі. А так... Да канца жыцця кола інтарэсаў і жаданняў звужаецца. У мяне звужылася да нашага “лазневага” калектыву.

— І з кім вы ходзіце ў лазню?

— З вельмі цікавымі людзьмі. Гэта ўсё вярхушка тэхнічнага патэнцыялу краіны. Неяк так выйшла, што я з імі пасябраваў.

— Чаму апошні раз радаліся?

— Хай і банальна прагучыць, але я радуся кожнаму новаму дню. Я ўстаю рана і адразу басанож па расе — гэта такая радасць!

— Што апошні раз засмучыла?

— Людская непрыстойнасць. Чалавек пазычыў грошай, а ў прызначаны для вяртання доўгу дзень не вярнуў іх. Непрыемна.

— Ёсць ва Уладзіміра Кандрусевіча любімы афарызм, фраза?

— “Что дзень грядущий мне готовит?”

— Толькі для вас характэрны выраз?

— Мабыць, няма такога.

— Што б зрабілі ў першую чаргу, калі б сталі ўладальнікам мільёна далаўраў?.. Той жа Высоцкі ў сваёй анкетзе адказаў, што зладзіў бы банкет...

— З такімі грашыма перспектывы адкрыліся б, вядома, вялікія. Паездзіў бы па свеце, дапамагаву бы дзецям, сябрам.

— Вашы захапленні?

— Спартыўныя, у асноўным. Кожны дзень езджу на ровары. У свой час захапляўся падводным плаваннем, гульнёй у тэніс, гуляў у футбол. Магу зімой прабегчы на лыжах. Пакуль яшчэ трымаюся!

— Любімае месца ў любімым горадзе?

— У Мінску — мая кватэра. У Гродне — ля Каложскай царквы, над Нёманам, на высокім беразе.

У юнацтве мы там з сябрамі збіраліся, брынчалі на гітарах. А некалькі гадоў таму сцены Каложы адрамантавалі. І яшчэ Аўгустоўскі канал. Мы часта на яго ў юнацтве з Гродна кампаніямі ездзілі. Бывала, цэлы рэйсавы аўтобус набіваўся толькі нашымі сябрамі і прыхільнікамі нашага дрынкавання на гітарах. У канале я якрэз-такі падводным плаваннем і займаўся.

— Вы пачаслівы?

— Выглядзячы на ўсё тое трагічнае, што было ў маім жыцці, я, так, вядома, шчаслівы...

“ З усяго таго буйнога ў музыцы, што было мною задумана, усё даведзена да лагічнага завяршэння, нічога закінута не было.

Андрасікам, Валерыем Раеўскім і Валерыем Маслюком. Мiane з імі і агульна праца звязвала, і было нейкае духоўнае яднанне. Прыстойныя, верныя ў адносінах людзі былі.

— Любімы рысы ў характары чалавека?

— Перш за ўсё, чалавек павінен адказаць за свае словы. І павінен клапаціцца аб сваіх блізкіх.

— А якія чалавечыя якасці вам не падаюцца?

— Я якрэз стараюся не кантактаваць з людзьмі, якія не выконваюць свае абяцанні. Не прымаю неабавязковасць, двудушнасць.

— Вашы адмоўныя рысы?

— Напэўна, пра гэта лепш спытаць маіх блізкіх... Я занадта ўражлівы, даходзіць да таго, што зануць не магу, перажываючы нешта... Але такога

надобна праснуцца і пачаць, што хваціць нить о долге, о зарплате, а надо просто жить и кайфоваты!”

— Таксама ваша?

— Так. Але гэта было напісана, калі мне ўжо было за 17 гадоў.

— Чога хацелі дамагчыся ў жыцці, чога дамагліся і чога яшчэ жадаеце дамагчыся?

— Хацеў дамагчыся шчасця для сваёй сям’і. Збольшага, так усё і выйшла, хоць, на жаль, жыццё ўносіць свае карэктывы. Але асноўнае з таго, што я зрабіў, было зроблена для родных і блізкіх. З усяго таго буйнога ў музыцы, што было мною задумана, усё даведзена да лагічнага завяршэння, нічога закінута не было. Чога б яшчэ хацелася дамагчыся... Час ужо падвышоў да такой мякы, што

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Трэнд сезона:

ГІСТОРЫЯ ЖЫЦЦА ЗА ТРЫ ХВІЛІНЫ

Ведаю, прадстаўнікі класічных цыркавых традыцый неадназначна ставяцца да дзейнасці звышпапулярнага Cirque du Soleil. А між тым яго ўплыў на мастацтва відавочны: вядучыя артысты ўсіх жанраў, часта беручы за аснову даўно знаёмыя ўсім атракцыёны, пачынаюць пераасэнсоўваць падыход да яго. Яны максімальна скарачаюць кампліменты — паклоны глядачу пасля выкананага трукка, а таксама паўзы паміж рэпрызамі, каб складаныя элементы ішлі каскадам, ператварваючыся з фрагментаў у цэласнае дзейства.

Прафесійнае журы абмінула сваёй увагай сілавую пару з Венгрыі Silver Power пад кіраўніцтвам Крысціян Краніца, аднак для разумення будучыні мастацтва гэты прыклад надзвычай яскрава. Для новага пакалення цыркавых ужо не існуе мэты спадабаша публіцы. Артысты не заігрываюць з амфітэатрам, не ўзаемадзейнічаюць з ім, не шуткуюць дзеля таннага эфекту: яны распрацавалі драматургію нумара і адпаведна задуме няспешна выконваюць падтрымкі і ўздымы партнёраў. І такая самадастатковая творчасць пачынае... зацягваць глядача і прымусіць назіраць за дэткай не смяротнымі — прызнаемца шчыра — трукамі з заміраннем дыхання.

Cirque du Soleil да ўсяго яркую моду... на прафесіяналізм. Як ні дзіўна пра гэта гаварыць, але яшчэ гадоў 15 таму прадстаўленне ў Белдзяржцырку, як і ў многіх аналагічных установах краін СНД, прыносіла адно расчараванне: на манежы адзін за адным змяняліся невыразныя нумары, артысты дазвалялі сабе зрываць алдзін трук за другім, а размовы пра кампазіцыю, рэжысуру, светлавую і гукавую партытуру ўвогуле не вялося. Сённяшні глядач, маючы магчымасць паглядзець лепшыя сусветныя праграмы як жыўцом, так і ў Сетце, ужо не прагне паўфабрыкат. А “сонечныя” артысты даказалі, што нават для вылічанага па хвілінах сцэнарый, дзе няма магчымасці паўтарыць нявыкананы элемент (памятаеце, як у савецкім цырку было правіла-папрабаванне двойчы паўтарыць трук, калі ён адрэзаў не атрымаўся?), магчыма адрэпаціраваць звышскладаны каскады так, каб выконваць іх штораз на ўсё сто працэнтаў.

Паслядоўнікі такіх выбудаваных нумароў — нямецкія паветраныя гімнасты на трапецях Respectives пад кіраўніцтвам Крыстафера Хартвіга ці ўкраінскія паветраныя гімнасты ў калышы Sekret of my soul пад кіраўніцтвам Аляксея Грыгарова. А вось “Паветраны палёт” пад кіраўніцтвам Яўгена Канановіча ад Белдзяржцырка ўсё няк не можа выйсці на ўзровень бездакорнага выканання. Магчыма, гэта толькі мне так шчасліва, але яшчэ ні разу, калі я трапіла ў розных праграмах на выступленне “Паветранага палёту”, я не бачыла выкананымі ўсё трукі. Да фестывалю нумар паспрабавалі знешне

Чатыры дні сталічны глядач назіраў за спаборніцтвам найлепшых прадстаўнікоў цыркавага мастацтва свету. У праграмах А і В Другога мінскага міжнароднага фестывалю сышліся самавітыя артысты, многія з якіх маюць у багажы не па адной узнагародзе вышэйшага гатунку прэстыжных форумаў. Пры такой канцэнтрацыі прафесіяналаў цудоўна прасочваюцца тэндэнцыі, выкрышталізоўваюцца творчыя трэнды. І прыступка, на якой у гэтай бясконцай гонцы да ідэалу знаходзяцца айчынныя прадстаўнікі.

прафесіяналізм, рэжысура і гуманнасць

асучасніць, апрагнуўшы гімнастаў у касцюмы кінамастэраў. Аднак артыстычны складнік нумара пакуль таксама не на вышыні...

БЛЁСТКІ, ЭМОЦЫІ І ПАНТАЛОНЫ

Сучасная цыркавая рэжысура выбудовваецца на якасным мантажы кампазіцыі нумароў, што ўключае ў сябе і адмысловую музыку, прапрацаваную светлавую партытуру, тэматычна падабраныя касцюмы. Многія цырк свету робяць стаўку на стыльвы складнік. Напрыклад, камічны дует з США Club House таксама працаваў не ў любімых на постсавецкай прасторы кіслотных адзеннях, а ў густоўна падабраных шэра-чырвоных строях. Таму забавна назіраць, як большасць артыстаў краін СНД ўсё не можа пазбавіцца любові да бліскавак у фрызюрах і сукенках, знарочыстага золата ў абутку, быццам знешні бляск зможа прыкрыць недасканаласці выканання.

Тое ж перабольшванне часта праяўляецца ў музычным і артыстычным выкананні. Акрабаты на падкідной дошцы ў сумесным расійска-ўкраінскім атракцыёне Jump'n Roll адрацавалі ўвесь нумар пад брутальна-пафасныя рыфы і з такой жа празмернай сур'езнасцю акцёрскага малюнка. У беларускім нумары “Паветраныя гімнасты на трапецях” пад кіраўніцтвам Настасі Дончанка

ўражанне ад добра адрэпетаваных складаных трукіў прыглушалася экзальтаванымі рухамі ў дывертэксентах на дыване паміж узлётамі пад купал.

Туркменістан прадставіў традыцыйнае для іх краіны, але дзіўнаватае для Еўропы “Хлысты-шоу”. Такія агрэсіўныя трукі, калі эфект будзеца на моцы ўладальніка і крохкай сексуальнай дзяўчыны, як прыгожай пастаўкі для падтрымкі рэквізіту, я даўно не сустракала на еўрапейскіх манежах.

Сексуальнасць, як повад для някаватасці, прапанаваў дует з Ізраіля пад кіраўніцтвам Даніэля Біняміна. Ілюзія з трансфармацыі “Матадор” была не лепшым чынам зроблена (фігуры выканаўца збылі настолькі ненаатуральна агромністымі, што нават не самаму дасведчанаму глядачу стала зразумелым, як заражаны касцюмы, каб выканаць прапанаваныя трукі). А выстаўлены ў фінале на ўсеагульны аглед мужчынскі торт у пікантных панталонах прымусіў засумнявацца ў густе артыстаў.

Некаторыя нумары канкурсантаў расквечвалі — відаць, для прыягнення глядача — балетам Белдзяржцырка. І тут таксама не абышлося без аб'ектывацы жаночага цела. Шчыра кажучы, не зусім зразумела, навошта ў наш час рабіць на манежы акцэнт на эратычнай аголенасці, як, на-

прыклад, у пралого да нумара з акрабатамі на сустрэчных арэлях MI-PARTI пад кіраўніцтвам Яўгена Дзідыка. Цыркавое мастацтва імкнешу да дэманстрацыі магчымасцяў чалавека — і гэта куды прыцягальней за станік на аголеным дзясчым целе.

Між тым сам нумар быў насычаны складанымі, адточанымі трукамі. Мне шкада, што MI-PARTI ухваліла толькі грамадскае журы, а прафесійнае не пабачыла іх на п'эдэстале. Магчыма, сыграла сваё якраз адсутнасць вобраза — занадта побытавыя джынсы і футболкі былі на акрабатах, прамерна пацёртыя арэлі былі выкачаныя ў манеж. Затое як чыста працавалі на іх артысты, якія складаныя камбінацыі выконвалі! Расійскія дзяўчаты з нумара ў тым жа жанры “Вышэй за аблокі” пад кіраўніцтвам Аляксандра Скокава не даліталі да сустрэчных арэляў (магчыма, снарад быў пастаўлены не на патрэбную алгеласць) — і атрымалі “срэбра”...

У СУЦЭЛЬНЫМ УЗАЕМАПРАЗУМЕННІ

Да каго пытанняў не ўзнікла, дык гэта да ўладальніка Гран-прі — шыкоўна выбудаванага расійскага атракцыёна з бэльмы тыграмі “Шамбала” пад кіраўніцтвам Сяргея Несцерава. Такое рашэнне журы выглядае вельмі сімвалічна на фоне шмат у чым непрадуманай сусветнай “хвалі”

супраць выхалу на манежы дзікіх жывёл. Зааабаронцы патрабуюць забараніць такія нумары, спасылаючыся на жудасныя ўмовы, у якіх утрымліваюцца жывёлы, дрэннае харчаванне, жорскую дрэсуру.

— Такія выпадкі, на жаль, сустракаюцца — у нядбайных уласнікаў ці ў прафесійных дрэсіроўшчыкаў. Зразумейце, змагацца трэба з тымі, хто хоча набраць грошай на эфектным трукі, не задумваючыся пра лёс падпечных, а не запісваць адрэзу ў мучыцелю ўсіх прадстаўнікоў прафесіі, — узрушана тлумачыць сваю пазіцыю, якую падтрымліваюць многія калегі па цэху, прэзідэнт Кіеўскага міжнароднага маладзёжнага фестывалю “Залаты каштан”, народная артыстка СССР і Украіны Людміла Шаўчэнка. — Помніце, што ў нашых краінах, у Еўропе існуюць дынастыі дрэсіроўшчыкаў, якім па некалькі сот гадоў! Навошта ламаць традыцыі, губляць каласальны досвед? Пры тым, што адказныя артысты даўно прытрымліваюцца прынцыпаў узаемага партнёрства з жывёламі, а не падаўлення волі апошніх.

Атракцыён Сяргея Несцерава менавіта пра класічнае стаўленне да драпежнікаў. Цыркавы артыст у трэцім пакаленні не выкарыстоўвае сродак прымусу і лічыць сябе хутчэй заапазітолагам, чым дрэсіроўшчыкам. Спавар Несцераў вывучае звычайныя вялікія кошак і выбудоввае адносіны з жывёламі на складаным прыроднай прычыне іерархіі: тыгры лічаць чалавека сваім важаком, таму робяць тое, што ён просіць. Зразумела, такі пыход значна падаўжае тэрмін дрэсуры, аднак адносіны на роўных дазваляюць без палкі дабіцца ад тыгра патрэбных паводзін, а таксама робяць для прафесіянала ўваход у клетку больш бяспечным. Нездарма вакол манежа я не ўбачыла брандспойтаў, якія звычайна выстаўляюць, каб у складаным выпадку вадой адгнаць жывёліну на неабходную алгеласць.

Дык ці трэба ў такіх далікатных змяццях сваёй справы адбіраць магчымасць працаваць з выпадковымі людзьмі ў прафесіі? Да слова, многія артысты працуюць з жывёламі, якія нарадзіліся ў няволі, а ў выпадку з тымі ж бэльмы тыграмі — дапамагаюць захоўваць рэдкія віды, якія амаль не сустракаюцца ў прыродзе. Такія чатырохлапты ва ўмовах без чалавека проста загінуць. У Мексіцы, дзе пад наіскам зааабаронцаў прынялі закон, было забіта некалькі тысяч цыркавых жывёл — іх няма куды выпускаць... Мо таму не так даўно ў гэтай краіне вярнулі права вывозіць на манеж звыроў і птушак. Працягваюць традыцыі класічнага цырка і ў некаторых краінах Еўрасоюза, прынамсі, Германіі, Францыі, Іспаніі, Літве.

Прафесіяналы прапануюць адсякаць надобрасумленныя цыркавыя адыбасвай ліцэнзіі: у гэтым выпадку будзе магчымаць кантраляваць умовы ўтрымання драпежнікаў і прынышчы працы з імі дрэсіроўшчыкаў. Перамога спавара Несцерава ў фестывалі ды яго ўзор, як можна працаваць з драпежнікамі, даюць надзею на тое, што цыркавое мастацтва ў жанры дрэсуры мае добрую — і гуманістычную! — будучыню. К

Музыка з мухай, прывідамі і шахамі-матамі

Сёння на XIV Міжнародным фестывалі Юрыя Башмета — “Сучасная класіка. Вечар прэм’ер” — сярод іншых твораў асабліваю увагу прыцягне, безумоўна, сусветная прэм’ера — “Дзве фрэскі для сімфанічнага аркестра”. Іх аўтар — званы беларускі творца, член праўлення Беларускага саюза кампазітараў Дзмітрый Лыбіч, чыё творы, з’яўляючыся часцей выконваюцца ў замежжы, чым у нас. Напярэдадні падзеі ён распаўваў пра сваю “фрэскавую” задуму, знайшоў кропкі сутыкнення музыкі з шахматамі і нават падзяліўся секрэтамі, як кампазітару “прабіцца” на прэстыжны фестываль.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Так, мне прапанавалі. Але ў мяне на той час ужо была толькі-толькі напісаная партатура, якая нідзе ніколі не выконвалася. Калі аркестру спыніцца на ёй, а не чакаць, пакуль будзе прадумана, напісана, апрацавана і цалкам выверана новая (а ўсё гэта, вядома, патрабуе не толькі натхнення і засяроджанасці, але і часу), дык будзе больш магчыма ўстаць для годнай падышоўкі. Навшта вымушаць музыкантаў рабіць усё спехам? Творчыя падзігі могуць здзяйсняцца іначэй — праз удумлівае паглыбленне. Дарэчы, звярнуцца да мяне паказваю мой шапоўны калега Валерый Воранаў (на фестывалі Башмета гучалі ў яго ўсе сусветныя прэм’еры), за што я імя вельмі ўздзячы. Такое ў асяродку творцаў сустракаецца нячаста.

— Вы дабілі не першы, хто называе свае музычныя творы фрэскамі. Моладзе слоўца?

— Не, канстатцыя рэальных падзей. Штуршком для напісання такіх фрэскі

Дзвінісія ў Ферапонтавым Белазёрскім манастыры на Валодзьчыне. Татара-манголы туды, як і да Беларусі, не дайшлі. І гэтыя выявы застаюцца адзіным цалкам захаваным шыклам фрэсак вылатнага маскоўскага іканапісца міжы XV — XVI стагоддзямі, прадаўжалініка трацкіх Андрэя Рублёва. А якая там прывада! Немачыма было не выключыць гэты ў музыцы.

— Вы спецыяльна ездзілі туды, каб напісаць?

— Я быў там у дзвінішчае, гаспаіў у сваякой. Потым удумліва вывучыў “Усеагульнае гісторыю мастацтваў” Міхаіла Аппатана, дзе добра прааналізаваны гэтыя работы мастака. Але ніводнае такое апісанне яго, што выклікае ўстаё, што выклікае гэтыя творы. Вядзецца, пры яркім асветленні яны не робяць

таго ўражання. А ў час вшчынёве, Льюэне, на запаленых свечках, пачынаецца шпосыі мстычана: яны быццам выпываюць з чэмыры. Пра гэта — мая першая фрэска “Свечкі і малітва”, дзе я выкарыстоўваю адзін з ранніх узораў партэсных спеваў. Храманалагчна така від шпамалітавае з’яўляе панзей да фрэскі Дзвінісія. Але ў далёкім выпадку ён добра падобнае патрэбны настрой. Больш старадаўні і змяненны роспеў узнікае ў кулімінацыі другой часткі “Венер”. Дзе ёсць і вымубленныя элементы, і скаржоры (дакладна, наша музычная ўрдуленне пра іх, бо арыгінальны прыклады той музыкі, разумепа, не захаваліся).

— Трэняя фрэска “Сціўія і званы”, навокія я памятаю, сцёта яго выконвалася, таму ў гэтым канцэрте я не робяць.

— Так, яна гучала ў Кішчынёве, Льюэне, на першым курсе я напісаў “Абліткі сонца ў вадзе” для тэмплі блока, флейты і фартэпіяна, яны выконваліся ў Саюзе кампазітараў. І трэба ж было тады зарыцца, што ў залу і сапраўды муха прыляцела. Ну, летала б сабе і летала, ды адзін вельмі знакаміты творца вырашае ў прывідшчы. Ліпнуў-сіпнуў, ды не да канца. Яна, вядома, аб’ік прэзентуіцца на фестывалі Башмета, вы таксама звяртаецеся да выкатнаго прысцява?

— Лейп скажыце — шукаю малябі б парань малітараў кампазітарам? Ці існуе нейкая творам на замежную сімуну? Ці хаяа б — як наблізіць сімунан?

— Зарабіць шмат грошай. Ці — знайсці іх у калосіях, у тых жа спансараў. Запашаў — і саграюа.

— Вы гэта сур’ёзна?

— Канешне, я такім спосабам не карыстаюся. Там не менш, усё так і ёсць: еўрапейскія аркестры прапаноўваюць падобныя палугі — арфішныя. Другі варыянт — гэта як папшчасіць. Зараеша, ратанам не хапае г’занага твора. Ці выкананіяў шукаюць шпосыі пад свой нова праект. Выніковаць тут маляа — дзесяці адзін з дзесяці. Але каб гэта справавала, трэба і самому вырашыцца. Раньне выхадзіла інфармацыяная газета Міжнароднага таварыства сучаснай музыкі, цяпер дзейнічае сайт. Трэба самому шукаць нейкія магчымасці! І выкарыстоўваць сітуацыю. Нежк адзін выданчліст вырашыў сыграць солны канцэрт сучаснай музыкі і звярнуўся праз інтэрнет да мастакаў грамадскасці: маляў, нарайне шпосыі. Я адгукнуўся, напісаў для яго “Дом з прывідам”, і п’еса прагучала ў Манрэалі, потым, у іншым выкананні, на фестывале ў Белградзе і Кракаве. Яе ўпадбай, сербы прасілі даслаць іншыя творы — я шло, ды пакуль безыльнікова. Я ж кажу: як папшчасіць.

— Затое потым наш Сяргей Стасевіч выконваў гэты твор у нас. І “прывіды” там былі музычныя, са спасыі кампазітарам — гэта ж трэба халдзіць за выкананіамі і ўключчынаць, каб сыгралі.

вінае сэрца” Грэтры і на “Раніну” Грыга. Атрымаўся не поўны авангард, як ўспрыме не кожны, а гэтка полістылістыка. А для выканання ў Польшчы папарасілі дадаць фартэпіяна. І я даўсяў не звычайнае акампанента, а гэтыя “жукстыкі”, што робяцца ўнутры раіля на струнах.

— Зараеша, вы і самі выступаеце як іпніст — у тым слухі, у замежжы. І не толькі са сваімі творамі. А пачыналі як скрычан?

— Я хашеў на фартэпіяна, ды сказілі: з добрым слыхам — бярам на скрыпку. А ў арміі я і на валторне не навучыўся. “Даём два тыдні. Не зайграеш на валторне — пойдзеш у танкі”. А гэта вам не цяперашні камі’ютарны гульні! Музыкантаў з добрым слыхам часціяком увагоўе ў Афраністан паслаілі: мы аб’ярыскажджамся. Такі што, куды падзеіца — лепей на валторну. Дарэчы, некаторы час таму, калі ў аркестры мой твор рэцэпіравалі, вырашыў узгадаць маладосць. Хтосыі з духавокіі мяне сусешчы. “Не перажывай! Такая атака гуку ў паловы беларускіх валторністаў”.

— А між тым, нашай першай вышэйшай адукацыі стала не скрыпка і нават не кампазіцыя, а музыказнаўства — у Акадэміі імя Гнеўшына ў Маскве.

— Я нагаўся, бо сачыніў з дзвінішча. А мая настаўніца сказала: “Ідзі ў музыкантаў, бо гэта ж трэба кампазітарам — гэта ж трэба халдзіць за выкананіамі і ўключчынаць, каб сыгралі.”

А ў цябе не той характар”. Па дзвюх спецыяльнасных тады небыла было атрымаць дыплом, і потым, вярнуўшыся ў Мінск, я заканчыў Беларускае дзяржаўнае кансерваторыю па класе кампазітара Дзмітрыя Смольскага.

— Даадзім стажыроўкі ў Пенсільвергу, Варшава. Але ваш троні дыплом — Універсітэта фізікустры. Вы міжнародны майстар на класічных шахматах і міжнародны громайстар па завочных. Музыцы не перашкаджае?

— Даламагае! Шахматы, прабачце, янчэ і “кормыль”: на сёння я іх выкладаю, гэта маё асноўнае месца працы. Акрамя ўласна “працы мозгу”, праз шахматы я шмат паседзіў па розных краінах, знаёміўся там з музыкантамі. Дый ў арміі — усё на плашу маршыроўчы, а мне: “Лыбіч — за мной”. І за шахматнай школе пры кансерваторыі выкладчыца Марыя Дадзімава, маш знакамітай даследчыцы беларускай даўніны Волгі Дадзімава, не раз пра мяне гаварыла: “Ну, не атрымаеш музыканта — будзе матэматык”. Ды я такі не адзіны. Самы, бадай, вядомы ў гісторыі выпадак — французскі кампазітар XVIII стагоддзя Франсуа-Андрэ Давідан Філіпар. Аўтар некалькіх дзясяткаў камічных опер — і, па тых часах, першы шахматст свету. Так што мне да яго янчэ далёка!.

— Хачу падкрэсліць, што такі “кроваабмен” карысны як і пазнавальны, так і прафесійным планам. Студэнты вучуцься творчых ВВУ трох краін, займочыцца разам, знаходзіць на аўдыторыях агульнае разумеенне і вучыліся на новым узроўні ставіцца да творчасці. Не здарма праграма называецца “Традыцыі і сучаснасць”: на майстар-класах агульнае разумеенне традыцыйнай рэчы, якія сфарміравалі нашы класічныя мастацтвы і спецыяльна для іх прапавілаў наменскіх дыз’юэраў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па павукавой фантазіі, іспрабавкі ў прапанаваных аб’ектаўна. Асабліваю увагу Кацырына Георгіеўна надэвала таму, як лепш на воле пела даваць аігнку сігніфікантнай падеі.

На наступны дзень справу ў свае рукі ўзяў к’еўскі бо. Ганна Грынчак распавяла пра моўны апарат, зануралася ў тонкасці, які фарміруеша спецыяльна для іх прапавілаў наменскіх дыз’юэраў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па павукавой фантазіі, іспрабавкі ў прапанаваных аб’ектаўна. Асабліваю увагу Кацырына Георгіеўна надэвала таму, як лепш на воле пела даваць аігнку сігніфікантнай падеі.

На наступны дзень справу ў свае рукі ўзяў к’еўскі бо. Ганна Грынчак распавяла пра моўны апарат, зануралася ў тонкасці, які фарміруеша спецыяльна для іх прапавілаў наменскіх дыз’юэраў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па павукавой фантазіі, іспрабавкі ў прапанаваных аб’ектаўна. Асабліваю увагу Кацырына Георгіеўна надэвала таму, як лепш на воле пела даваць аігнку сігніфікантнай падеі.

— Традыцыі і сучаснасць у рамках Міжнароднага гуманітарнага праекта “Мінская ініцыятыва”. Ужо ў другі раз у сталіцы Беларусі сустраіліся студэнты і педагогі адных з бунейшых тэатральных ВВУ краін-суседкаў: Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта тэатра, кіно і тэлебачання імя Карпенкі-Карага і Расійскага інстытута тэатральнага мастацтва — ГІТІСА.

Хто навучыць “кухні” акцёрскай?

У Мінску прайшлі тэатральны майстар-класы “Традыцыі і сучаснасць” у рамках Міжнароднага гуманітарнага праекта “Мінская ініцыятыва”.

— Традыцыі і сучаснасць у рамках Міжнароднага гуманітарнага праекта “Мінская ініцыятыва”. Ужо ў другі раз у сталіцы Беларусі сустраіліся студэнты і педагогі адных з бунейшых тэатральных ВВУ краін-суседкаў: Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта тэатра, кіно і тэлебачання імя Карпенкі-Карага і Расійскага інстытута тэатральнага мастацтва — ГІТІСА.

Майстар-клас па сцэнічнаму руху ад Алега Валыньцава. Фота са старонкі FB Давііла Філіпоўна.

У праграму форуму ўвайшлі майстар-класы па акцёрскім майстэрстве, на якіх студэнты муаюліні і пластычныя, паказы студэнцкіх спектакляў. Беларускае школа прадставіў тэатры курс народнай артыстыкі Беларусі Зой Белавосік і чашвэрты курс заслужанага артыста Беларусі, прафесара і докана тэатральнага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Уладзіміра Мішчанюка. З Украіны ў Мінск завітаў трэці курс майстрыні народнага артыста Украіны Міхаіла Разніковіча, з Расіі — чашвэрты курс народнага артыста СССР прафесара Уладзіміра Андрэева.

Ад імя гаспадароў “Мінскай ініцыятывы” майстар-класы па сцэнічнай мове і вакале правалі дагнты Алега Алшыкевіч і Аляксандра Сандалер. Акцёркаў жа праграму Алег Валыньцаў з ГІТІСА, які правёў майстар-клас па сцэнічным руху.

— Але Анатольчыя падзяліўся ўласнай метадыкай, як прапавілаў будучаю акцёра са сваім целам, — распавёў “К” спалар Мішчанюка. — Ён вучыў, як правільна падар, як пластычна лепш будоўляваць сцэнічны бой. Яго калега Кацырына Нікілаева Запіраша на ўласнае перформансу, належача-асобныя выявы эксперыментальнага тэатра, саўнд-арт, боід-арт і іншыя тыпы творчай дзейнасці, якія пазыяючыя творчы працэс дэманстрацыі акой-небудзь канцэптыўнай ідэі як самадзастаковы твор мастацтва. Чакаем працягу незвычайнага арт-сінтэза!

Юлія СВЯРЛОБАВА, аспірант Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

Днямі ў сталіцы прайшоў II Міжнародны фестываль Performensk. Гэты сумесны праект Чэхіі і Беларусі аб’яднаў таксама прадстаўніоў перфарматыўнага мастацтва Венгрыі, Ірландыі, Італіі, Канады, Польшчы, Расіі ды іншых краін Еўропы і СНД. А ягоную “прапіску” і сувязь часоў падкрэсліла гульня слоў, прынесена ў назву — Minsk-Minsk.

Сярод арганізатараў фестывалю былі малады перформер з Чэхіі Антанін Брында. Гэта не першы яго палобны праект. Антанін з’яўляецца суазнавальнікам і суарганізатарам такіх культурных мерапрыемстваў, як Кіта у Кута-Торы (Чэхія), Performans Crossing у Празе, “Выкатаныя шчыне” ў Таліне, Warmflasche у Берліне і чэшскай Вернярышчы, Carboanatom у Кіеве. Дый у Мінску ён не ўпершыню, бо ўдзельнічаў у Акцёршым форуме эксперыментальных пластычных тэатраў PstForma, нядаўнім Арт-Фісц “Міфапагема тысцягоддзяў” і іншых паказках сучаснага мастацтва: прадстаўляў свае работы, праводзіў лекцыі і майстар-класы. — “Перформенск”, — падзяліўся арганізаванымі секрэтамі Антанін Брында, — прайшоў у асноўным дзякуючы чэшскаму фонду культуры SFK (Stafni fond kultury). Разгледзеўшы наш праект, улады вылучылі грант на правядзенне фестывалю, бо Чэхія зацікаўлена ў наладжанні міжнародных сувязяў і распаўсюджванні сучаснага мастацтва. Дагэту ў нас быў досвед правядзення такіх мерапрыемстваў не толькі на радзіме, але і ў Германіі, Фінляндыі, на Украіне. У Беларусі сёння дастаткова спрыяльная атмосфера для развіцця сучаснага мастацтва кірункаў, ды ў дачыненні да перфарматыўных практык можна заўважыць некалькіе адставанне ад краін Заходняй Еўропы, прычым халкам па аб’ектыўных прычынах: у нас усё гэта пачаў развівацца зусім нядаўна. Але, падкрэсліо, форум стаў другім

Адзначыць восень перформансам

Фестываль Performensk ураўняў разнастайнасцю жанравага дыяпазону.

чэшскай, англійскай. І назву фестывалю мы прыдумалі таксама, каб яна была сугучная і перформансу ў Мінску (на стары манер — Менску), каб аб’яўлявала горай і прадстаўленае ў ім сучаснае перфарматыўнае мастацтва.

Беларусь на фестывалі прадставіў Глеб П., платформа Беларускага перформанса “Рен’Атра (С) топ — IX”, перформанс-група БОБ. Яўген Рагозін і Ілья Пілатовіч, англійскай. І назву фестывалю мы прыдумалі таксама, каб яна была сугучная і перформансу ў Мінску (на стары манер — Менску), каб аб’яўлявала горай і прадстаўленае ў ім сучаснае перфарматыўнае мастацтва.

Беларусь на фестывалі прадставіў Глеб П., платформа Беларускага перформанса “Рен’Атра (С) топ — IX”, перформанс-група БОБ. Яўген Рагозін і Ілья Пілатовіч, англійскай. І назву фестывалю мы прыдумалі таксама, каб яна была сугучная і перформансу ў Мінску (на стары манер — Менску), каб аб’яўлявала горай і прадстаўленае ў ім сучаснае перфарматыўнае мастацтва.

выканальніцкага мастацтва Black Market International (BMI). Ягоны перформанс “Позігв спякоўкі”, паказаны ў Мінску, скіраваў увагу на праблему глабальнага пацяплення.

Тэматыка паказу была розная. “Касмічныя маляты” прысутнічалі ў перформанс-праменадзе “І ўсё ж яна верніцца” італьяна-грэчаскага дуэта М.Равенскіята і Л.Брыко, у аўдыёвізуальным “Касмічным карабіі Зямля” гурта The Isxes, перформансе “Космас, вося і мы” Лены Келой з Чэхіі, дзе акрамя ільі пінны, паказаны і іншыя тыпы творчай дзейнасці, якія пазыяючыя творчы працэс дэманстрацыі акой-небудзь канцэптыўнай ідэі як самадзастаковы твор мастацтва. Чакаем працягу незвычайнага арт-сінтэза!

Юлія СВЯРЛОБАВА, аспірант Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

Мастацтва жыць — гэта мастацтва радасці ад жыцця і любові да яго. Такі талент, мяркую, не даецца ад нараджэння. Ён — карпатліва выхоўваецца. Кім? Адказаў тут, напэўна, шмат. Да месца і сям'ю згадаць, і школу... Але я — пра бібліятэку і клуб, якімі кіруюць прафесіяналы. У такім выпадку ўстанова культуры дбае не толькі пра эканамічны перамогі. Думаць пра гэта падтурхнуў факт з сацыяльных сетак: новы кіраўнік ДК пасёлка Ялізава (Асіповіцкі раён) — маладая Волга Шахава спрабуе зрабіць установу сталым месцам яркіх жыццесвярджалых тусовак моладзі.

Яўген ПАГІН

Алена Шкелда сярод чытачоў.

Форум #StartЦКС.

Талент вялікай любові да жыцця

Ашмянскае свята з грыбнымі стравамі.

Справа ў тым, што Ялізава — пасёлак перспектывы, можна сказаць, маладзёжны, бо тут дзейнічае гэта — адна з вядучых на Беларусі. Быў я некалькі гадоў таму ў Ялізаве, пабачыў, як працуюць колішні дырэктар ДК — пенсіянер... Сёння няўрымслівае Волга Шахава спрабуе ўсіх абудзіць. Нібыта атрымаўся адраўнаваць, культуры і па справах моладзі Асіповіцкага райвыканкама Ірына Раманчук, якая з адарэнем прыглядаецца да стылю працы маладой калыжанкі, але баіцца справу сурочыць. Не перахвалю. Але праз час, думаю, ворта Ялізава наведаць, каб у ахвотку патушавацца ды больш прадметна ўзяць тэму выхавання таленту вялікай любові да жыцця. А пакуль пра гэты самы талент — у нашым сённяшнім ліставанні.

Рэжа Дня бібліятэк. 80-гадовы юбілей адсвяткавала **Кобрынская** цэнтральная раённая бібліятэка. Супрацоўнік адзела бібліятэчнага маркетынгу Наталія Ефіцьева распавядае: *“Да знамяналай даты прымеркавалі літаратурны конкурс “Вясёлка сугучаў”. Аўтары даслалі 38 твораў. У кожнай з іх намінацый журэ вызначыла пераможцу. Імі сталі Валяціна Літошчык (“Вішаванне бібліятэкару”), Зіноіда Навасад (“Вершы аб бібліятэцы”), Валяціна Пігас (“Вершы пра кнігу”), Валяціна Саўчук (“Анаваданні аб бібліятэцы”) і Тацяна Саўж (“Анаваданні пра кнігу”). Пераможцаў узнагародзілі на пазытым нон-стопе “Кніжная імперыя”. Вельмі рэдка выпадак канкрэтнага ды дзейснага пальходу да развіцця творчага чытацкага пачатку. Таму і паставіў гэтую інфармацыю на першае месца — цікава! Малайчына Наталія Ефіцьева: каротка і канкрэтна.*

А вось артыкул той жа спадарыні Наталіі пра гісторыю бібліятэкі-юбіяра — на чатырох аркушах. “К”, безумоўна, шчыра вішуче калектыву з 80-годдзем установы. Але ў нас кожная раённая кніжніца — такая ж слаўная. Для папробных справаздач месца хранічна не стае. А вось сям'янальна-культурны праектў (як назвы ні пра што не гавораш) варта было б расшыфраваць.

Аліна Санюк з **Ашмян** напісала пра бібліятэкара з **Кальчынскай** Алену Шкелду. Днямі паўвека споўніцца,

як яна працуе ў сферы сельскай культуры. Мяне ў свой час Алена Адольфаўна ўразіла надзвычайна. Але спачатку працуюць сёе-тое з імя: *“Яна дзвучынкай за кіламетр бега ў бібліятэку, каб дакрануцца да кніжнага царства. Часам бібліятэка была зчэнена. Туаючы над дзвярыма, Алена дала сабе слова: як толькі стане бібліятэкарам, дык ніколі не дазволіць, каб яе чакалі”*. Залатыя словы. Так яно і атрымалася на справе. Шкелда — гэта вечны рухавік. У свой час была прызнана лепшым бібліятэкарам **Гродзеншчыны**. Установа яе не зачыняцца да 21 гадзіны. Цягам 35 гадоў Алена Адольфаўна — дэпутат сельсавета. Дзіўная плячоўка, мост, сад у Мядасях — гэта ўсё яе справы, якія і іншым не даюць заслапоціцца. Вакол яе гуртуюцца на сяле не толькі сталыя, але і моладзь.

Свята ў вёсцы пачынаецца, калі сюды дабраецца аўтабібліятэка. Спецыялісты **Мастоўскай** райбібліятэкі супрацоўнічаюць з работнікамі сельскага клуба “**Азёркі**”. Днямі яны разам скіравалі ў экспэр-маршрут “Нам 75!”, прымеркаваны да юбілею **Гродзеншчыны**. Для жыхароў вёсак **Котчына**, **Букштава** і **Малья Азёркі** паказана літаратурна-музычная кампазіцыя “Гродзенская зямля — раздзіма твая і мая”. Гаворка ішла пра культурную спадчыну і знакамільных людзей вобласці, пра гістарычную мінуўшчыну і сучаснае развіццё **Мастоўскага** раёна. Бібліятэкар бібліёбуса адзела абслугоўвання і інфармацыі **Мастоўскай** раённай бібліятэкі Алена Арлова напісала: *“Нельга было не згадаць і пра гонар вобласці, брэнд этай мясцовасці — знакамітую Котчынскую кадрылю, якая былыя за сарак гадоў карыстаецца папулярнасцю ў тутэйшых на селішчы. Яе і стала танцоўка, і маладыя”*.

Наталія Казарэз — металыст **Каралішскай** раённай бібліятэкі распавядае пра вулічную акцыю “Радуйцеся разам з намі”. Бібліятэкары вішавалі чытачоў з восенню, зычлі здароўя, дабрабыту і запрашалі да сябе ў госці, уручалі вішавальныя паштоўкі і святочныя шары. А ў самой бібліятэцы дзяцей чакалі квэст і пастаноўка казкі “Рэчка на новы лад” і выкананні бібліятэчнага аматарскага аб'яднання “**Васілёк**”.

Астрынскай гарпасялкавай бібліятэцы (**Шчучынскі** раён) — 75 гадоў. Падчас свята тут сабраліся чытачы — ад 16 да 86 гадоў. Вішаваннем ды ўспамінам не было мяжы. Пра гэта паведамліла бібліятэкар установы Ганна Сцяпанчанка.

У **Скідзель** (**Гродзенскі** раён) прайшоў кніжны фест “Кнігаград”. На чатырох плячоўках чытачам прапанаваліся літаратурная рыбалка, крама казак, інсталіцыя “Кніга і лялька”, гістарычны экскурсуе у мінулае **Скідзель**. Дзейнічала і велабіліятэка.

Навіна ад інфармацыйна-бібліятэчнага адзела **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра. У раёне былі ўшанаваны тры бібліятэкары, якія прыйшлі на працу 25 — 40 гадоў таму. Свята адбывалася на базе **Альольскай** сельскай бібліятэкі — цэнтра краязнаўства і турызму.

Інфармацыя ад адзела металычнага адзела **Ашмянскага** раённага цэнтра культуры. Мне, патомкам гуртынку, было прыемна даведацца, што ў аграгарадку **Крайванны** прайшло свята, прысвечанае шчыму палыванню. Крайваншчускія гаспадыні здзіўлялі разнастайнаю грыбных страў, таму людзей для сельскага клуба сабралася мора. Народны гэтр танца і песні “Імпульс” РЦК забяспечыў мастацкія нумары, а мясцовы бібліятэкар Ва-

лянціна Дзядзічкіна арганізавала выставу, дзе сабрала выданні пра грыбы. Прачытаў — і так у восеньскі ёлік барвовы лес захачалася.

Дворык цэнтралізаванай клубнай сістэмы ў **Маладзечне** сабраў больш за 400 чалавек. Так пачаўся творчы форум “#StartЦКС”. Лалзіліся інтэрактыўныя гульні з дзешчмі, дзейнічала плячоўка сумеснай творчасці, выступалі самадзейныя артысты цыркавой і харэаграфічнай студыі. Адбылося таксама знаёмства з гурткамі. Кожны ахвотны мог абраць занятак па душы. Пра акцыю напісала вядучы рэдактар ЦКС Маладзечанскага раёна Надзея Бондар.

Палац мастацтваў **Бабруйска** прэзентаваў праграму “Дом, дзе запальваюцца сэршы”. Мерапрыемства — вынік супрацы з **Висноўскім** домам-інтэрнатам для дзяцей-інвалідаў з псіхазічынымі асаблівасцямі. Мэта — сацыялізацыя выхаванцаў і інтэграцыя іх у грамадства. Дзеці пазнаёміліся з мастацкімі традыцыямі горада. Працавалі выстава вышынкі Лушчы Рукакоўскай і майстар-клас па ткацтве ад кіраўніка адпаведнага гуртка **Вольгі Шавель**.

У **Дзятлаўскім** раённым цэнтры культуры і народнай творчасці прайшоў канцэрт з нагоды 75-годдзя ўтварэння **Гродзенскай** вобласці. Дзейнічалі тэматычныя выставы, арганізаваныя райбібліятэкай, цэнтрам творчасці дзяцей і моладзі, адзелам металычнай работы цэнтра культуры. Былі прэзентаваны і работы мастакоў **Дзятлаўшчыны** — **Мікалая Несцяроўскага**, **Анатолія Карлаша** і **Віктара Жыліяна**.

Андрэй Струнчанка паведаміў пра “Кірмаш бульбашоў”, які адбыўся ў аграгарадку **Мазлава** (**Віцебскі** раён). Свята адбылося ўпершыню. Арганізатарам яго выступілі мясцовыя работнікі культуры. Галоўнай герайнай выстаў і конкурсаў стала бульба. Удзельніцы клуба “Залаты ўзрост” частавалі гасцей. Шкварак з бульбай хапіла ўсім.

У зале **Ваўкаўскай** дзіцячай школы мастацтваў на раёны конкурс самадзейных аўтараў сабраліся мясцовыя паэты. Арганізаваў мерапрыемства раёны цэнтр культуры.

Паэтычнай восень аказалася і ў **Бабруйску**. Тут прайшоў першы міжрэгіянальны фест паэтаў і празаікаў. У літаратурным конкурсе бралі ўдзел і бабруйскае школьнікі.

Пішыце пра цікавае. Сустрэнемся праз тыдзень.

Шчыра кажучы, самае моцнае ўражанне зрабіў на мяне не культурны ландшафт **Міхалёва**, што, здаецца, мелася б на ўвазе першапачаткова, а мімалётная сустрэча з адной з жыхарак аграгарадка. **Дакладнай**, **вымаўленай** дзвучынай канкрэтнай фразы, якая тычылася культуры адносіны паміж людзьмі. І пракалолі — менавіта так — нават не словы, а інтанацыя, нотка ў голасе. Больш за два тыдні прайшло з моманту майго знаёмства з тым ужо дарослым, але яшчэ дзіцём. А вочы, міміка яго працягваюць ува мне жыць. Думаю, вы зразумеете чаму.

Алег **КЛІМАЎ**, Мінск — аграгарадок **Міхалёва** **Бабруйскага** раёна — Мінск / Фота аўтара

СУМАВАЦЬ НЯМА КАЛІ!

— Калі я бачу, як на заключным нумары канцэрта, арганізаванага нашым сельскім Домам культуры, усе глядзчы ў зале ўстаюць з месцаў і апладзіруюць, то пераконваюся, што жыву нездарма, — такімі словамі пачала гутарку са мной дырэктар установы **Аляксандра Тарасенка**. — І ў **Міхалёва** падобныя мерапрыемствы, з падобнай атмасферай, зпаўнаюцца, пры тым, што змянішэнне насельніцтва аграгарадка пераважнае прырост.

Увогуле, я рабію выснову, “трымае марку” **СДК!** І **Аляксандра Уладзіміраўна** па шчыражэе гэта. Так, мінімум чатыры разы на год — на **Масленіцу**, **Дзень незалежнасці**, **Дзень сямі** і **Свята вёскі** — артысты ладзяць масавыя прадстаўленні на плячоўцы перад **Домам культуры**, якія заўсёды заканчваюцца танцавальнымі праграмамі, чаму асабліва рады людзі сярэдняга і старэйшага ўзросту, бо на “дыскагэжках” гучыць шмат іх музыкі — дусшоўнай, мелодычнай.

Наведваюць з канцэртамі **Міхалёва** і заезджыя гаспадары, не **Макс Корж**, **Вядома**, але, дапусцім, ансамблі **Магілёўскай абласной філармоніі** “**Мелуніца**” і “**Барыня**” бывалі тут не па адным разе. А гэтыя гадоў таму ў **СДК** выступіў знакаміты расійскі **ВІА “Лейся, песня”**.

— Людзі проста “тагалі”, слухаючы песні, з імі раслі, пад якія кахалі, расставаліся, танцавалі на выпускных вечарах, — успамінае спадарыня **Тарасенка** і тут жа спахляецца. — Але нашы “зоркі” не горш. Яны могуць і спяваць, і танцаваць, і драматычна пастаноўкі пазнаваць, і майстраваць. Пры **Доме культуры** працуюць ансамбль народнай

Атмасферны дзень на Бабруйшчыне

песні “Крыніца”, дзіцячы тэатральны гурток “Ліцалзеі”, сямейны клуб “Святліца” і моладзевы “Блікі”, гурток дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Камора ідэй”...

Да фірмовых праектаў установы Аляксандра Уладзіміраўна адносіць “Смак зямлі беларускай”, што прапаганда наша ўсё — песні, танцы, абрады, кухню, творы літаратурныя, выяўленчага мастацтва і рамеснікаў. У лістападзе гэтая імпрэза павінна прайсці ў Міхалёва ў другі раз. У якасці дэбютнай дырэктар называе акцыю “Вечар добрых суседзяў”, калі яго ўдзельнікі высвятлялі ў сумленных паядынках, хто чаго больш за іншых ведае пра сваіх суседзяў. Высветлілі з гумарам і сур’ёзна, спявалі песні, разыгрывалі сцэнка.

— А скардзіцца я ні на што не буду! — швэда заяўляе спадарыня Тарасенка на маю просьбу аб чым-небудзь “паплакацца” ў сваёй працы. — Можна колькі зайгодна крытыкаваць план платных паслуг, але выконваць мне яго ўсё адно давядзецца. Вунь, думваючы, як яшчэ заробіць грошы, сталі браць на сябе правядзенне другога дня выяўленчай. Крэатыўным, як цяпер моладзь кажа. Я ведаю, як жыць некаторыя мае калегі, дык мы ў параўнанні з імі — каралі. І дзякуй, вядома, жыхарам аграпрадка, які і на канцэрты аддукаюцца і так прыходзяць, прапануючы сваю дапамогу.

І ўсё ж, панізіўшы голас, Аляксандра Уладзіміраўна просіць: “Напішыце, што шукаем балетмайстра і акампаніятара, раптам хто з іх працягнецца...”

УСЁ ІДЗЕ ПА ПЛАНЕ

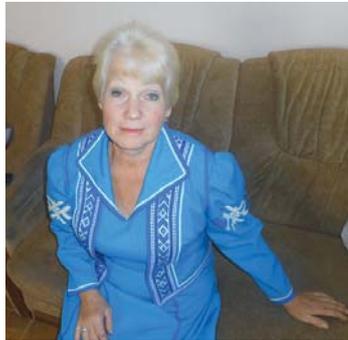
Да таго, як у 2014-м узначалі міхалёўскую бібліятэку, спадарыня Пашкевіч працавала пыхавальнікам у дзіцячым садку. Нейкіх кардынальных зменаў за гэтыя пяць гадоў у той дзейнасці, у якой яна рэалізуе сябе, у аграпрадкам не адбылося, паведамляе мне Святлана Уладзіміраўна. Кнігафонд як рэгулярна папаўняўся, так і працягвае прырастаць рознымі выданнямі, аднак з перыядычнай стала горай — напрыклад, на паліску газеты “Культура” грошай установе ўжо не хапіла. У сутычках жа за яе наведванне барышча ідзе з пераменным поспехам — таксама нічога дзіўнага ў эпоху інтэрнэту.

— Пры насельніцтве Міхалёва пад тысячю жыхароў, па плане да канца года ў мяне павінна быць запісана чатырыста пыхавальнікаў чалавек, — інфармуе бібліятэкар. — Цяжкавата будзе дасягнуць гэтага паказчыка, аднак спраўлюся: усё ж такі не пыхысот восемдзесят, што было раней. Ёсць, вядома, свае тонкасці, як скажам, падворны абыход, калі я хаджу да адзіночых пажылых людзей або да тых, хто па стане здароўя не можа прыйсці ў бібліятэку, і прапаную ім у яе запісацца. Даведаўшыся, што патрэбныя кнігі і часопісы з газетамі будучы дасцягнуць іх проста ладому, яны, само сабой, з раласцю згаджаюцца. Але ў далёнай форме абслугоўвання няма нічога незвычайнага, усе мае сельскія калегі так працуюць, забяспечваючы яшчэ выданымі бліжэйшымі і аддаленымі населенымі пунктамі. У мяне такія дзесяці: спадарожным транспартам я туды патрабавана і прыводжу.

Аб людзях добрых і таварыскіх

Аксана Кучынская: “Дзіцяці спеваць і граць навучым!”

Аляксандра Тарасенка шукае балетмайстра і акампаніятара.

Наталля Нюфіцава: “Мне не хапае мамы з татам...”

У Святланы Пашкевіч усё ідзе па плане.

Навучэнцы школы і выхаванцы класа ДШМ.

Беларускамоўная літаратура знаходзіцца не на першых пазіцыях па выдачы творчай. Рэкламу і ёй, і любой іншай робяць з дапамогай спецыяльных мерапрыемстваў, прымеркаваных да знакавых падзей, святаў. Да эксклюзіўных Святлана Пашкевіч адносіць накрыванні на прапаганду кніг беларускіх аўтараў для дзіцяці. Сярод апошніх мая суразмоўніца называе імпрэзы, якія атрымалі найбольшы рэзананс у чытачоў і прысвечаныя творчасці Еўдакіі Лось і Валерыя Кастручына.

Матэрыяльна-тэхнічнай базай бібліятэкі Святлана Уладзіміраўна задавальняецца, а калі ў чымсьці дадатковым пры правядзенні акцый і ўзнікае патрэба, на вырочку прыходзіць Дом культуры, падаючы, дапусцім, аўдыя- і відэаабсталяванне. “Толькі каларовага прынтара ў ДК няма, а ён нам, заразеша, неабходны”, — гаворыць бібліятэкар.

ВЕЛЬМІ ЖЫВЫЯ ДУШЫ

У аграпрадкам пры Міхалёўскім вучэбна-педагагічным комплексе дзіцячы сад — агульнаадукацыйная сярэдняя школа, дзейнічае клас Бабруйскай раённай

дзіцячай школы мастацтваў, які наведваюць сорак два чалавекі.

— Навучанне вядзецца на аддзяленнях народных інструментаў, струнна-народных, фартэпіяна і харавога спева, — тлумачыць настаўнік апошняга, а таксама і музычна-тэарэтычных дысцыплін Аксана Кучынская. — Асабліва я адзначыла б ансамбль народных інструментаў “Міхалёўская вясёлка”: такі дзіцячы інструментальны калектыў у нашым раёне адзіны.

А яшчэ Аксана Анатольеўна шмат цёплых слоў адрасуе Аляўціне Іванаўне Васільевай, што амаль трыццаць гадоў стаяла “ля стэрна” спачатку музы-

най школы, а затым філіяла (класа), дзякуючы якой у асноўным і сфармаваўся цяперашні згуртаваны педагагічны калектыў установы. Прычым асобныя яго супрацоўнікі — выпускнікі майстра. (Праўда, недахоп малалых спецыялістаў — пытанне для культуры Міхалёва надзённае.)

— Аляўціна Іванаўна дыктавала моду не толькі ў музыцы, шукаючы таленавітых настаўнікаў і навучэнцаў, пільна сочыла за творчым працэсам, накіроўваючы яго ў правільнае рэчышча, але і ў вяртаты, і ў тым, як жанчына павінна была выгледзяць — кажа спадарыня Кучынская. — Як мы ўсе — дзеці і педагогі — стараліся на яе быць падобнымі! Яна і цяпер у выдатнай форме і па-ранейшаму выкладае фартэпіяна.

Аб таленце Аксана Анатольеўна паўтарыла, калі пусцілася ў аповед аб цяперашніх сваіх падпечных, у той жа час абмовіўшыся, што, бачачы ў некаторых відавочныя здольнасці і зыўкі на будучыню, сумняваюцца ў тым, ці выбяруць яны творчыя або музычна-педагагічныя прафесіі:

— На жаль, сёння шмат у чым фінансы вырашаюць усё, што бацькі дзеці і тлумачыць. І нашы самыя маленькія вучні ўжо разумюць, гледзячы на старэнькі “парк” інструментаў, якія ў культуры грошы.

Гтары ў былой “музыкальцы” называюць “дровамі”, яе баяны і акардыоны — далачка не “першай свежасці”. Затое з цымбаламі ўсё нармальна і, магчыма, ужо амаль атрымана новае фартэпіяна. А воль касцюмы — не. У іх мы маем патрэбу, пакуль жа перашываем паношанае канцэртнае адзенне.

— Дзіцей мы спяваць і граць навучым, нават на “забітых” інструментах, — упэўненая спадарыня Кучынская. — Увагі б ім пабольшы. Я растлумачу, што маю на ўвазе. Вось перамагае наш выхаванец на конкурсе, атрымаў граматы, а яго варта было б захапіць, напрыклад, і паездкай у раённы або абласны цэнтр, а то і ў Мінск на якое-небудзь вялікае святочнае мерапрыемства, дзе збіраюцца такія ж адорныя дзеці. Хіба не стымуляцыя таго, каб імкнуцца да новых вышынь? А цяпер зарадзецца і так, што запрасіць нашых дзіцячых выступіць на нейкай імпрэзе, а пасля канцэрта і паштоўкі ніякай не падарожы. Натуральна, гэта ўсё адкладацца ў іх у галаву.

Дзве такія “галовы” зазірнулі ў кабінет, у якім мы гутарылі з Аксанай Анатольеўнай, і ва ўнісон звонка пацікавіліся, калі ж пачнецца ўрок спеву?

— Дзядзька зараз з намі развітаецца і будзем займацца, — супакойвае іх настаўнік і звяртаецца да мяне. — Невясёлы ў нас дзядзька атрымаўся. Але вы абавязкова на-

пішыце, што, нягледзячы на цяжкасці, праца гэтая і для мяне, і для маіх калег — у радасць. Калі мы зможам пакінуць хоць нейкі цёплы след у сэрцах нашых выхаванцаў, значыць, дакладна выбралі сваё рамяство. А дзеці “мае” — у які раз паўтараю — вельмі таленавіты. І светлымі душама. Не выгадуем з іх дрэнных людзей!

КУЛЬТУРА, АЛЕ ФІЗІЧНАЯ

Наш аглядалынік сельскага культурнага асяроддзя Наталля Нюфіцава жыве і выхоўваецца ў міхалёўскім Дзіцячым сацыяльным прытулку. Ёй пятнаццаць гадоў, аднак захапленне ў яе пакуль яшчэ досыць дзіцячае — яна наведвае гурток аплікацыі. А па заканчэнні школы дзючына марыць паступіць у профільную ўстанову, якая рыхтуе трэнеру-выкладчыкаў па спорце. Кумір яе — Дар’я Домрачава: і таму, што вялікая спартсменка, і чалавек, мяркуючы па ўсім, выдатны. Як і аднагодкі Наталі ў Міхалёва, ад якіх яна кажа: добрыя і таварыскія. У выхадныя іх кампанія любіць прагуляцца па аграпрадкам і наведваць ў школу — у спартыўныя секцыі. У будні ж Наталля Віктараўна пасля ўрокаў рыхтуе хатнія заданні і дапамагае выхавальнікам у іх працы з маленькімі дзецьмі.

Каментарый Наталі НЮФІЦАВАЙ:

— Я займалася спевамі, а пасля таго, як у мяне стаў “ламанца” голас, перастала. А так, можа быць, хапіла б у наш клас ДШМ: сярэдніх сяброў ёсць тых, хто ў ёй вучыцца. Напэўна, я не той чалавек, які мог бы вам выказаць сваё меркаванне аб культуры Міхалёва, бо спорту ў маім жыцці адводзіцца больш часу. Але мерапрыемства, што праводзіцца ў нас, мне падабаецца. На іх заўсёды шмат народу, усе веселяцца, усе задаволеныя. Мне хапае такіх падзей... Не хапае мамы з татам, крыўдна, што я іх страціла... Хутка прыйдзе прывыкаць да новай сям’і, якую мне знайшлі. Здаецца, што ўсім нам будзе нялёгка палладзтва адзіна аднаго.

Сёння не чакайце ад мяне пасляслоўя, звязанага з культурнымі асаблівасцямі пэўнага населенага пункта. Я проста жадаю далейшага шчаслівага лёсу Наталі Нюфіцавай. Хай новая сям’я апраўдае яе лепшыя надзеі. Я хачу убачыць на планетарных і г’дэсталах айчынных спартсменаў, падтрыманых ёй, а ў СМІ працягваць інтэрв’ю, у якім яна распавядае аб сваім самым выдатным у свеце мужу і дзеціх, што прыносіць у дом толькі радасць. І хай жывіць падарожы Наталі сустрачу з сапраўднай беларускай культурай.

Праз методыку да прагнозу

Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы — адна з найстарэйшых устаноў культуры вобласці. З архіўнай даведкі: “...пастановай Рады Народных Камісараў Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ад 10 мая 1939 года № 22... арганізаваць абласны Дом народнай творчасці з мэтай паляпшэння кіраўніцтва справай развіцця народнай творчасці ў абласцях... прадаставіць для гэтай мэты адпаведныя памяшканні”. У архівах захавалася справаздача Усесаюзнаму камітэту па справах мастацтваў пры Радзе Народных Камісараў СССР за 1940-вы год: “...уся работа Дома народнай творчасці была скіравана на развіццё і павышэнне ідэйна-папугічнага і мастацкага ўзроўню ў дзейнасці і змесце работы калектываў мастацкай самадзейнасці і асобных выканаўцаў...” Паводле архіўных дадзеных у вобласці налічвалася 286 калектываў самадзейнай творчасці, 125 спевакоў і 115 музыкантаў (салістаў). Вялікую папулярнасць меў драматычны жанр, які развіваўся ў 118 гуртках і калектывах. Асабліва ўвага надавалася выяўленчаму мастацтву, бо ў вобласці налічвалася 99 мастакоў.

Погляд праз 80-гадовую гісторыю

Давеннае фота з Маскоўскага архіва: выступленне самадзейных калектываў Магілёўшчыны ў Маскве.

Сёння зразумела, што культурныя каштоўнасці выступаюць галоўным крыніцам патрыятычнага духоўнасці і непарыўнай сувязі пакаленняў, яднаюць іх у адзін ланцуг гістарычнага развіцця. Магілёўскі абласны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы адным з першых у краіне пачаў работу па выяўленні і захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны і сёння актыўна яе працягвае пры падтрымцы экспертаў Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь. Таму вобласць займае асноўны пазіцыі ў рэспубліцы па гэтым кірунку дзейнасці — 13 аб’ектаў Магілёўшчыны занесены ў Дзяржаўны спіс аб’ектаў, што маюць статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Сёння Цэнтр адраджае мисловыя народныя рамёствы і промыслы, падтрымлівае каля 500 майстроў, 103 з іх — сябры Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, 21 з’яўляецца народным майстрам Рэспублікі Беларусь. Пад пагранічам цэнтры знаходзіцца 17 Дамоў рамёстваў.

НА КАНІ І КАЛЁСАХ

У штаце абласнога Дома народнай творчасці ў 1940 годзе працаваў таленавіты мастак Кастусь Геда. Дзякуючы яго намаганням як выкладчыка, вучнем Маскоўскага мастацкага вучылішча стаў Майсей Лянглебен — савецкі жывапісец, графік, партрэтyst. У Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя Паўла Масленікава дзейнічае мемарыяльная зала, дзе экспануюцца работы Кастуса Геда, асабістыя рэчы і дакументы. Некалькі ягоных твораў жывапісу захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі ў Мінску і Навукова-асветніцкім цэнтры імя Францыска Скарыны. Пяць карцін дачка мастака Ірына ў 1990-м падарыла Савецкаму фонду культуры.

Пасля вызвалення Магілёўа ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў абласны Дом народнай творчасці аднавіў сваю работу ўжо 24 жніўня 1944 года. У першыя пасляваенныя гадоўныя гады нашы калегі, нягледзячы ні на якія нягоды, “шматгранна развівалі культурна-асветную работу так, каб яна адпавядала патрэбе стварэння новага эканамічнага і культурнага аблічча калгаснай вёскі”, працавалі не шкадуючы ўласных сіл, як умеюць гэта рабіць толькі сапраўдныя культурнікі.

У 1945 — 1946-х гадах пры ўстанове створаны хор таварыства сляпых пад кіраўніцтвам Сцяпана Зохана — таленавітага харавіка. За выступленне хору ў Маскве Зохан атрымаў вялікую прэмію, на яе набыў піяніна... Спецыялісты Дома народнай творчасці з энтузіязмам ездзілі па вобласці (быў у наяўнасці для гэтага свой транспарт — конь і калёсы), кансультывалі кіраўнікоў харавых, драматычных, харэаграфічных, аркестравых гурткоў, высылалі ў раёны метадычныя лісты і часам нават наракалі (як паказана ў архіўных справаздачах) “на нядабайных выканаўцаў іх рэкамендацый...”

ВУЧЫЛІСЯ ЛАДЗІЦЬ КУПАЛЛЕ

Напачатку 1980-х гадоў установа перайменавана ў Магілёўскі абласны навукова-метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы. У гады перабудовы і ў постперабудовы час спецыялісты Цэнтры і яго кіраўнікі вырашалі няпростыя практычныя пытанні, звязаныя з элементарным выжываннем. Але і тады калектыву жыў паўнакроўным і цікавым жыццём, аб’ядноўваў вакол сабе творчыя сілы вобласці. Гэта былі гады імклівага развіцця, пошуку далейшага творчага шляху і стылю работы. На

Сённяшнія супрацоўнікі Цэнтры.

1990-я гады прыпадае, мабыць, самы цікавы этап адраджэння традыцыйнай культуры. Нібы з небяшыца вярталіся ў жыццё народныя святы і абрады, адраджаліся, злавалася б, забытыя назавжды народныя песні і танцы. Вырасла цікавасць да рамёстваў і промыслаў. Роботнікі культуры вучыліся праводзіць Купалле і Каляды, гукаць Вясну і выпраўляць Зіму. Вывучалі спецыяльную літаратуру, якая выдавалася тады ў вялікай колькасці, самі праводзілі даследчую работу, фальклорныя экспедыцыі, па драбніцах збіраючы неацэнныя дьяменты народнага фальклору, кожнага народнага свята. Каталізарам творчай, пошукавай, экспедыцыйнай работы стаў абласны фестываль фальклорна-этнографічнага і дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва, што прайшоў упершыню ў 1993 годзе. У гэты ж час быў праведзены першы абласны агляд-конкурс прафесійнага майстэрства работнікаў метадычных службаў “Праз вучобу — да майстэрства”

У 1992 годзе пры Цэнтры створылі свой ансамбль народнай музыкі, песні і танца “Магілёўцы”, у склад якога ўвайшлі аркестравы, танцавальны і вакальны гурты. Кіраўніком інструментальнага гурта стаў Уладзімір Рубанік, які да таго ж лічэ быў кампазітарам і паэтам. Кіраўніком вакальнага гурта стала Вольга Кандрашенка — выкладчыца Магілёўскага музычнага вучылішча, якая атрымала асновы пеўчага мастацтва ў знакамітым Варонежскім хоры. Танцавальны гурт узяў пад сваю апеку дасведчаны харэограф і таленавіты балетмайстар Мікалай Рубцоў. Рэжысёрам калектыву быў Васіль Галеч, які з’яўляецца актёрам Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра і выкладчыкам Магілёўскай гарадской школы мастацкай творчасці.

У КОЖНІЙ ВЁСЦЫ — СВОЙ ЗВЫЧАЙ

Менавіта тады, у 1990-я, пад уплывам імклівых змен у глыбінны сасць культуры дзейнасці стала мяняцца аблічча культурна-асветных устаноў. З’явілася тое, што цяпер завуць новымі тыпамі і мадэлямі клубных фарміраванняў. “Што ні вёска — то свой мае звычай, што ні клуб — то на іншы не падобны абліччам...” Сталі з’яўляцца клубы фальклору, дамы народнай творчасці, дамы рамёстваў.

У 2005 годзе расшэннем Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта шляхам зліцця абласнога філармоніі і Цэнтры народнай творчасці быў створаны Цэнтр культуры і мастацтва Магілёўскай вобласці. Праз год яго рэарганізавалі ў Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы. На жаль, у архівах не захаваліся імёны і прозвішчы ўсіх дырэктараў Цэнтры. У даваенныя гады Дом народнай творчасці ўзначальваў Астраў. У архіўных дакументах 1944 — 1946-х гадоў дырэктарам значыцца Палаякоў, 1948 — 1950-х гадах — Леакадзія Даноўская. Добра памятаем Уладзіміра Бараноўскага — таленавітага рэжысёра, заслужанага работніка культуры Рэспублікі Беларусь, лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі; Уладзіміра Гіля, які ўзначальваў цэнтр з 1991 года па 2000 год. У 2000 — 2005-я гады кіраваў Ігар Кузняцоў.

З 2006 года і па цяперашні час Цэнтр узначальвае Алег Хмялякоў, старшыня рэспубліканскага савета па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, пераможца рэспубліканскага конкурсу “Чалавек Года культуры” ў намінацыі “Клубная дзейнасць”.

КААРДЫНАТАРЫ

Гісторыю ўстанова стваралі і дасведчаныя спецыялісты: Валяціна Пруднікава — галоўны хормайстар, Святлана Сарока — намеснік дырэктара, Вольга Маісеева — галоўны рэжысёр, Іван Пехедэраў — начальнік рэдакцыйна-выдавецкага аддзела. А таксама людзі, якія працягваюць работу і цяпер: Аліна Фядосава — галоўны хормайстар, Жанна Палханава і Алена Хмялякова — вядучыя метадысты, Людміла Сухова — галоўны бухгалтар...

Праведзена тэхнічная мадэрнізацыя ўстанова. Сёння Цэнтр — гэта адладжаны, сінхранізаваны арганізм, які дзейнічае па сучасных тэхналогіях. У нас ёсць добра абсталяваная канферэнц-зала на 80 месцаў і канцэртная — на 470 месцаў са сцэнічнай пляцоўкай у 110,7 квадратных метраў, рэпетыцыйныя памяшканні і клас для заняткаў дзяцей дашкольнага ўзросту. Усе паверхі маюць выставачнае абсталяванне, дзе прэзентуюцца работы майстроў народных рамёстваў і ладзіцца самая розная абласная конкурсы дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва.

Работу ўстанова ажыццяўляюць: аддзель традыцыйнага мастацтва і культурна-дасугавой дзейнасці, інфармацыйна-аналітычнай і рэпертуарна-выдавецкай работы, тэхнічнай творчасці і мультимедыйных тэхналогій, гаспадарчы, сектар мастацка-эстэтычнай адукацыі, бухгалтэрыя.

Цэнтр каардынуе дзейнасць 21 цэнтралізаванай клубнай сістэмы Магілёўскай вобласці і клубных устаноў гарадоў Магілёва і Бабруйска, ініцыюе новыя творчыя праекты, ладзіць буйныя рэгіянальныя і абласныя фестывалі ды святы. Штогод клубы праводзяць больш за 100 тысяч культурна-масавых мерапрыемстваў, з іх звыш 29 тысяч — канцэрты, спектаклі, тэатралізаваныя святы і абрады.

СТАСУНКІ СА СВЕТАМ

Штогод спецыялісты і майстры Цэнтры прымаюць удзел больш чым у 50 міжнародных культурных акцыях. Такім чынам выпрацоўваецца стратэгія вырашэння агульных праблем захавання і развіцця культуры. Наша ўстанова супрацоўнічае з Літоўскім цэнтрам нацыянальнай культуры, Цэнтрам навуковай метадыкі і павышэння кваліфікацыі ў сферы культуры Міністэрства культуры Азербайджанскай Рэспублікі, Курскім абласным Домам народнай творчасці, Валгодскім абласным навукова-метадычным цэнтрам культуры, Цвярскім абласным Домам народнай творчасці, аўтаномнай установай Ханты-Мансійскай аўтаномнай акругі — Югры “Акруговы Дом народнай творчасці”, Дзяржаўным Расійскім Домам народнай творчасці імя Васілія Паленава.

Цэнтр штогод выпускае каля 30 адзнак метадычнай прадукцыі ў дапамогу спецыялістам, выдае ўласны інфармацыйна-аналітычны часопіс “Культура & Art”.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

80 гадоў дзейнасці Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы — гэта адрада гісторыі не толькі ўстанова, але і вобласці, краіны. 80 гадоў установа выконвае місію патрыятычнай і развіцця народнай творчасці, захавання традыцыйнай культуры. Дзякуючы гэтай дзейнасці кожнае новае пакаленне мела і мае магчымасць дакранацца да неацэннай культурнай спадчыны, што дазваляе захаваш шматвобразнасць этнакультур Магілёўскага рэгіёна, фарміруе палмуракі для развіцця прафесійнай творчасці, стварае альтэрнатыву шоу-бізнесу. Адным словам, установа была і застаецца сасцьіакультурным інстытутам, практыка работы якога дазваляе будаваць прагнозы культуры Магілёўшчыны.

Валяціна ВАЛЧКОВА,
начальнік аддзела МАМЦНТ

Мяркуючы па водгуках замежных турыстаў, Беларусь умее і можа здзіўляць, прычым, прыемна. А вось замежка з кожнай маёй правай здзіўляе ўсё меней. Так здарылася і гэтым разам, калі дзякуючы праграме Федэральнага міністэрства замежных спраў Германіі група беларускіх журналістаў і дзеячаў культуры змагла азнаёміцца з культурным ландшафтам цяперашняй Нямеччыны. Мы лішні раз пераканаліся, што прэзентаваць краіну могуць не толькі вылізаныя да бляску адметнасці цэнтральных вуліц, але і лофтары задворкі, пераўтварыны ў цікавыя арт-пляцоўкі. Зрэшты, не тое каб у нас нехта ў гэтым сумняваўся...

Ілья СВІРЫН,
Мінск — Берлін —
Лейпцыг — Мінск /
Фота Аксаны БАГДАНАВАЙ

ПЯСОЧНИЦА ДЛЯ ЎРБАНЫСТЫЧНЫХ ГУЛЬНЯЎ

Воляй выпадку нас пасялілі ў гэты, які размяшчаецца літаральна ўсуперч да знакамітага ў мінусьнім арт-цэнтры "Тахелес". Іронія лёсу ў тым, што пакуль мы знаходзіліся ў Берліне, кунстхаус часова адраўляўся ў Мінску — у культурным хабе Ок16 ладзілася вялікая выстава беларускага хэдлайнера "Тахелеса" Алеся Родзіна ды яго нямецкіх пагледнікаў. А вось сам берлінскі гмах пустуе ўжо восьмы год. Выжыўшы агуль мастакоў, уласнік доўга не мог знайсці для яго прымянення. Праўда, млявыя варушэнні будаўнікоў на аб'екце намі такі былі заўважаны. Ходзіць пагалоска, што неўзабаве там будзе цэнтр фатаграфіі — зразумела, куды больш рэспектабельны, чым колішні арт-сквот.

У тым, што "Тахелес" у сваім першапачатковым абліччы адышоў у мінулае, не сумняюцца нават гісторыя завадатары. Бо здабыткам гісторыі ўжо стала і ягоная эпоха, кульмінацыйнай якой, зразумела ж, было падзенне Берлінскага мура.

Тым часам, непаладкі адтуль ладзіцца новы ўтапічны праект — гэтым разам ужо XXI стагоддзя. На цэнтральнай для ўсходняга Берліна Аляксандрыяцы ў пачатку 1970-х быў збудаваны Дом статыстыкі — вялізны гмах, дзе размяшчалася адпаведнае ведамства ГДР. Галоў дзесяць таму ён канчаткова быў закінуты і цяпер з'яўрае пустымі аканіцамі, кантрастуючы з усё больш рэспектабельным наваколлем. Думкі пра тое, што з ім рабіць, узніклі розныя. І вось, адным судоўным ранкам на яго фасадзе з'явіўся банер, дзе сьвярджалася, што адгэтуль тут знаходзіцца цэнтр сацыякультурных даследаванняў.

Гэта было чыстай вадзі хуліганствам невялікай групкі актывістаў. Але муніцыпальныя ўлады паставіліся да іх дэмаршу на здзіўлагодна. І неўзабаве супольнымі намаганнямі дзвюх буйных устаноў — Інтэргута сучаснага мастацтва KW і Цэнтра мастацтва і ўрбаністыкі — такі цэнтр і сапраўды быў створаны. Ініцыятыва пад назвай Statista — маладая і смелая ажно да краінасці. Хаця фінансуюе яе дзейнасць Сенат Берліна.

Электрастанцыя стала "арт-фабрыкай".
Не раўнуючы як наш Ок16.

Эфект ДЭЖА ВЮ

Былы аэрапорт "Тэмпльхоф" нярэдка становіцца пляцоўкай для розных імпрэзаў.

Галоўная мэта — стварыць нейкую новую, ўтапічна-сацыялістычную малэль трансфармацыі гарадскога асяроддзя, адначасова вырашыўшы і экалагічныя пытанні. Пра вышыню палёта думкі сведчыць хаця б адзін з праектаў: заснаванне новай крыптавалюты на аснове жыцця пчаліных папуляцый (беларускія бортнікі, пра якіх мы пісалі ў мінусьнім нумары, як бачым, і сапраўды ў тэндзе). Вулі ўжо размяшчаныя — непасрэдна ў Доме статыстыкі.

Зрэшты, ёсць там і больш прыземленыя праекты. Скажам, завадатары ініцыятывы збудавалі пляцоўку, дзе могуць ладзіць свае прыватныя вярчкі жыхары найбліжэйшых дамоў. Як патлумачыла ўдзельніца Statista Алеся Вікшюк, у выніку працэсаў дэжурфікацыі жыхарам навакольных дамоў цяпер няма дзе сустрэцца, і такое месца агульнага карыстання павінна вырашыць гэтую праблему.

Прачытаўшы, што з гэтага ўсяго атрымаецца, ніхто пакуль не наважыцца. Але спагядлівае стаўленне муніцыпальных уладаў да смелых урбаністычных праектаў, напэўна, можна назваць мудрым. А раптам з тых вуліц і сапраўды пацякуць мядовыя рэкі?

Пагатоў, пляцоўка ўжо набыла папулярнасць сярод багемы. У кожным разе, менавіта ў занятым двары Дома статыстыкі, паміж купаў будаўнічага смецця вышы-

вілікі фэст, златны прыцягнучы больш увагі за мноства лакальных імпрэзаў. Карацей, эфект сінэргіі.

Каардынуе гэтыя разнаветкаваныя вылікі арганізацыя пад назвай "Культурныя праекты". Педантычныя немцы ў самой назве выглумачылі ўсю яе сутнасць: структура, штат якой налічае некалькі соцен чалавек, займаецца правядзеннем маштабных акцый, для якіх неабходна аб'ядноўваць вылікі размаітых дзейных асобаў — напрыклад, Ночы музеяў. І такі досвед, канешне, варта ўвагі.

Прабегшыся па вялізным ангарах аэрапорта, я ізноў злавіў эфект дэжа вю. Калі браць агулам, гэта прыблізна такое самае мастацтва, якое мы бачым падчас "Арт-Мінска". З аднаго боку, яго наўрад ці назавеш традыцыйным ці, пагатоў, акадэмічным (хаця, канешне, усё залежыць ад разумення абодвух тэрмінаў). З іншага — тут няма ані ідэйнага радыкалізму, ані няўрымслівых фармальных эксперыментаў, уласцівых сcontemporary art яшчэ пару дзесяцігоддзяў таму. Няма рэзкіх жэстаў, няма выклікаў публіцы. Агульны эмацыйны фон — дастаткова роўны.

Не так і шмат чыстага канцэптуалізму: відавочна, цяперашніх мастакоў усё больш прываблівае не задума, а яе ўвасабленне. А гэта хоцькі-ніхоцькі вымагае валодання пэўнымі тэхнікамі працы з матэрыяламі. І калі нашы аўтары, як падзея, паволі дзейнічаюць ад фарматворчасці да прэрагатывы ідэй, у Берліне і ваколіцах вектар руху, мяркуючы па ўсім, адваротны.

Прычым атрымліваецца не заўсёды ўдала: праца з матэрыяламі патрабуе таго акадэмічнага вышкалу, за які так крытыкуюць айчынную мастацкую адукацыю. І пабачыўшы ў дарогай галерэі скульптурныя выявы аголенага цела, мы адзінадушна прыйшлі да высновы, што ў БДМ іх аўтарка не вучылася. Прынамсі, яна б тую ўстанову не скончыла.

Магчыма, акрэсленая мною карціна глумачыцца самым характарам выставы — усё ж, гэта арт-кірмаш, які ставіць за мэту не толькі паказаць, але прадаць. Таму многія экспанаты неўзабаве перакачваюць у інтэр'еры чыйсьці пентхаусаў. Аднак іншыя арт-лакацыі, наведаныя намі падчас паездкі, такія ўражанні адно палмававалі. У тым ліку, і колішні бункер, збудаваны нацыстамі ў духу паладзянскіх вілаў, а ўжо ў наш час пераўтвараны мультымільянерам і апантаным каллекцыянерам Крысціанам Борасам у прыватны арт-цэнтр. Там выстаўляюцца творы не мэтраў, але мастакоў адносна маладых. Ад іх чакалася дзёржасць і няўрымслівая цяга да парушэння канвенцый. Чаканні не спраўдзіліся: здаецца, ніхто з нашай групы не быў здзіўлены ды ўражаны ўбачаным.

Думаецца, калі наступным разам нехта возьмецца крытыкаваць "Арт-Мінск" за лагоднасць, яму не варта рабіць асылкі да замежжа і сьвярджаць, што мы "не дацягваем". Бо праўда ў наступным: правакацыйнасць і эмацыйны напал ужо нідзе ў свеце не з'яўляюцца неад'емнымі складнікамі сcontemporary art.

Добра гэта ці не, меркаваць не бярэся. Як і настойваць на аб'ектыўнасці сваіх назірванняў. Усё

ж, гэта погляд мімаходзіць і з вышыні гтушынага палёту — без занурвання ў дэталі, ад якіх часта шмат што залежыць.

ЗАЙМАЛЬНЫ АТРАКЦЫЁН

Відавочна адно: такое ўраўнаважанае мастацтва можа быць значна бліжэй да сённяшняга рэаліята. Гэта засведчыла і наша вандроўка ў Лейпцыг. Старая электрастанцыя на яго ўскраіне была пераўтвораная ў мультымедыіны цэнтр Kunstkraftwerk. Ён прыватны і, па словах дырэктара Маціаса Віснера, сябе не акупляе, а таму існуе выключна дзякуючы любові сваіх уласнікаў да характава. Як і ці не ўсё айчыныя праекты падобнага кшталту.

Паглядзеўшы папярэдне пару падборак нямецкага відэа-арта, які вылучаецца сваёй інтравертнасцю, я, што называецца, "запасся папкорнам", чакаючы ўбачыць нешта падобнае. Аднак замест завульгарных эксперыментаў публіцы прапануецца займальны атракцыён з ажыўленнем карцін вядомых мастакоў па ўсіх паверхнях залы. Тут ёсць і эфектны візуальны дызайн, створаны камандамі прафесіяналаў, і шалкам аўтарскія выказванні — як, напрыклад, праца японскага мастака Юкі Анаі "Пад дажджом". Але ўсё ўбачана адпавядае адзінаму крытэрыю: яно відэаіснае і здатнае захапіць нават "гледца з вуліцы".

Добра гэта ці не? Не ведаю.

Далейшы пункт у праграме — колішняя тэкстыльная фабрыка агульнай плошчы пад сотню тысяч "квадратаў", якая стала арт-кластарам. Магчыма, яшчэ галоў пільва таму брутальныя прамысловыя памяшканні, пераўтварыны ў выстаўныя залы, маглі выклікаць у нашага чалавека здзіўленне. Сёння ж гэта ўспрымаецца як нешта звыклае: падобных лофтарных прастораў на Беларусі панаадкрывалася процьма. Прычым многія з іх куды больш жывавыя, чым тая лейпцыгская.

Зрэшты, сёе-тое з нямецкага досведу нам адназначна варта быць бераньшым. Напрыклад, дыферэнцыраваны падыход да кошту арэнды. У былой фабрыцы тыя плошчы, якія з'яўляюцца пад майстэрні або галерэі, абыходзіцца арандатарам у разы танней, чым месца пад крану ці кавярню. Але ў выніку выйграюць усё: мастацтва прываблівае ў гэтыя выселкі публіку. А значыць, і кліентаў ды пакупнікоў.

Насычаная праграма ставіла за мэту паказаць той станоўчы досвед, якім краіна можа папаўраць дзе ганарыцца. Без сумневу, гэта атрымаецца. Прафесіяналы з Беларусі, на якіх і была разлічаная вандроўка, вылікі арганізатараў ацанілі на выдатна.

Але пры гэтым нельга не адзначыць і наступнае: вялізны разрыў паміж сітуацыямі "там" і "тут", які назіраўся яшчэ колькі гадоў таму, нівелюецца з неверагоднай хуткасцю. Тое, што ўжо ўчора здавалася смелым і новым, сёння ў нас ужо завядзёнка. Здзіўляюцца, на жаль, дэвізныя ўсё раізы.

Але як сведчыць замежны досвед, ніякі захад не здатны вырашыць усё праблему ў сферы мастацтва. Праблемы ўзнікаюць новыя — часам там, дзе іх усюмі не чакаеш. І таму няма сумневу, што ад нудоты мы не памром.

Распытаць старажылаў — напісаць сцэнар

Альтэрнатыўнае жыццё календарных абрадаў

Практычна ў кожнай беларускай вёсцы яшчэ памятаюць даўнейшыя святы традыцыйнага календара, але далёка не ўсюды святкуюць. Якія ёсць шляхі актуалізацыі звестак, што заховаюцца ва ўспамінах старэйшых жыхароў? Некалькі цікавых кейсаў з Беларусі і суседніх краін.

Традыцыйныя календарныя святы — вялікая каштоўнасць для беларусаў: траціна элементаў, унесеныя ў Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны — менавіта календарныя абрады ці іх складнікі. Але старонне вёскі, страта актуальнасці сельскагаспадарчай працы, урбанізацыя вядуць да змяну жыццёвых абставін, а следам за імі трансфармуюцца ці знікаюць і традыцыйныя святы. Найбольш трывала захоўваюцца абрады, якія спраўляюць у сям’і, нягледзячы на знікненне грамадскай часткі святкаванняў. Найчасцей гэта першая календарная куцця, велікодныя ўрачыстасці, Дзяды. Некаторыя святы існуюць за кошт моцнай падтрымкі культурніцкіх альбо рэлігійных устаноў.

Аднак, у звыклым шэрагу “распытаць старажылаў — напісаць сцэнарый — перадаць святы “на баланс” Дому культуры, царкве ці касцёлу”, бывае, спрацоўваюць надзвычай цікавыя рашэнні. Можна разважаць, ці прымальныя яны для іншых мясцовасцей, але пра такі вопыт ведаць варта.

Тонежская “Чырачка”: гуканне вясны, што прымацавалася да Масленіцы

Вёска Тонеж Лельчыцкага раёна славіцца спявачкамі, майстэрства якіх вабіць даследчыкаў-этанамузыкалагаў ужо амаль цэлае стагоддзе. У 1930-х тут працавала Зінаіда Эвальд з Санкт-Пецярбурга, у 1960-х па яе слядах — беларуская этнамузыкалаг Зінаіда Мажэйка. У 1990-х апошняя яшчэ раз прааналізавала сітуацыю ў Тонежы, ужо з улікам уласных матэрыялаў 30-гадовай даўніны, што дазволіла ёй зрабіць пэўныя багатульненні.

Сёння тонежскі абрад гукання вясны “Чырачка”, які праходзіць у нядзелю Масленічнага тыдня, унесены ў Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі. Даўней гукашч вясну, “чыркаваць” (спяваць вяснянку “Чырачка-пташачка”) у Тонежы маглі, як толькі з’яўляюцца праталіны. Астатнія песні, што выконваюцца падчас абраду, раней гучалі ўсю вясну як лірычныя. Да таго ж, калі цяпер “Чырачка” — гэта агульнае свята ўсёй вёсцы, на якое таняжане збіраюцца на ўзвышанасць пад назвай Чарнычовы горы, то даўней асобныя групы спявачак гукалі вясну з узвышшаў па ўсім Тонежы, і ў розныя

дні. Па ўспамінах культурработніцы Тамары Прыбалавец, абрад “Чырачка” замацаваўся за нядзелю масленічнага тыдня толькі ў 1970-х. Падобныя масленічныя гуканні сустракаюцца па ўсім Цэнтральным Палессі. Такім чынам, сёння ў Тонежы назіраецца працяг “агульнай тэндэнцыі абрадаў да скарачэння ці аб’яднання некалькіх у адзін”, якую азначала Зінаіда Мажэйка ў 1960-х. “Чыркаванне”, раней расцягнутае на ўвесь ранневясновы перыяд, цяпер адбываецца аднойчы, на Масленіцу.

фічнага рэгіёна на захадзе Латвіі, на батгійскім узмор’і).

Спачатку фестываль маскіраваных праходзіў у Рызе. Мэтай яго было “запусціць” працэс рэканструкцыі абрадавага пераапраанання. Вялікую ролю адыграла даследчая праца Аіды Ранчанэ. Яе кнігі фактычна сталі метадычнымі дапаможнікамі для ўдзельнікаў фестываляў. Цяпер імпрэза штогод “вандруе” па латышскіх гарадах, часта зусім дробных. Выступы гуртоў ацэньвае журы, адбываецца публічны падрабязны разбор, падчас якога прафесіяналы даюць гур-

ужо не жывуць у Танявічах, але з’яджаюцца ў родную вёску на святы, спяваюць разам, ездзяць на фестывалі (некаторыя цэлымі сем’ямі).

Даўней валачобнікамі ў Танявічах былі мужчыны рознага ўзросту. Яны песнямі віншавалі аднавяскоўцаў з Вялікаднём. Тое, што цяпер замест мужчын у валачобнікі ходзіць жанчыны, якія з маленства чулі адпаведны рэпертуар, — для Беларусі не дзіва. Але тое, што ўдзельнікі гурту не жывуць у адным населеным пункце (і нават у суседніх), залогоўвае асаблівай увагі.

гэта не сустрэчы з традыцыяй, а ў ёй”. Усе запрошаныя гурты ўдзельнічаюць у абрадах зажынак і дажынак. Складана зразумець, дзе абрадавае дзеянне перацякае ў выступ: нехта жне, нехта вяжа снапы, робіць “пэр-пэліцу” (адпаведнік дажыначнай барады) ці “квітку” (зажыначны ці дажыначны сноп), нехта спявае. Удзельнікі сустрэч выязджаюць у розныя падляшскія вёскі, дзе іх чакаюць мясцовыя жыхары. Пасля жніва ладзіць спеўна-танцавальныя вечарыны.

У сустрэчах “Олень по бору ходіт” заўсёды ўдзельнічае гурт

Валачобнікі ў вёсцы Танявічы.

Тонежскі абрад гукання вясны “Чырачка”.

Фестываль маскіраваных “вандруе” па Латвіі.

Падчас жніўных сустрэч у Студзіводах.

Фестываль маскіраваных у Латвіі: калі ўсе святы сустракаюцца разам

Імпрэза адбываецца штогод у лютым у розных латышскіх гарадах. Арганізуюць яе некалькі грамадскіх арганізацый, якія займаюцца апрадэжэннем фальклору. З усёй краіны з’яджаюцца гурты, дэманструюць абрадавае пераапраананне, прымеркаванае да розных календарных свят. Бываюць госці з замежжа. Напрыклад, у 2019-м — беларусы, гурт “Раме” з Універсітэта культуры і сям’ёўскага суполка “1410”. На люты ў каталіцкіх і пратэстанцкіх краінах прыпадае свята кштатку нашай Масленіцы. Але латышскі фестываль маскіраваных не пазіцыянуецца як масленічны карнавал. На імпрэзе сустраюцца і календарныя гурты, і персанажы вясенніх свят у гонар святых Кацяр’ыны і Марціна. Хаця самыя чаканы — усё ж выступ масленічнага гурта, які рэканструюе абрад з Курземэ (гісторыка-этнагра-

там парады. Акрамя выступаў перад журы і іншымі ўдзельнікамі фестываля пераапраанутыя дэманструюць сваю праграму на гарадскіх плошчах, фермерскіх палворках, а часам і ладзіць сапраўдныя абыходы вясковых сядзіб.

Валачобнікі ў Танявічах: гурт, які існуе дыстанцыйна

Каталіцкая вёска Танявічы Шчучынскага раёна знаходзіцца на самай мяжы з Літвой. Калісьці тут жыло некалькі соцень чалавек, а цяпер засталася толькі пад 20 жыхар хат. Танявічане ў побыце карысталіся беларускай мовай, але маліліся па-польску і па-польску ж спраўлялі хатнія абрады. Таму нядзіўна, што гурт, які сёлета на Вялікі дзень абыходзіў вёску, завешча Matczyna piosenka (“матуліна песня” па-польску). У калектыве — пераважна жанчыны. Так склаўся дэмаграфічны сітуацыя. Большасць удзельнікаў

Гуртом Matczyna piosenka кіруе Тэрэса Адамовіч. Жанчына нарадзілася ў Танявічах, скончыла мінскі Універсітэт культуры і ўсё жыццё працуе ў Гродзенскім раёне, дзе арганізавала яшчэ два фальклорныя гурты. Нават раскіданыя па ўсёй Гродзенскай вобласці, амаль што без рэпетыцый, змялікі з Танявічаў вельмі зладжана і прыгожа спяваюць. Вось што значыць песні, засвоеныя ў дзяцінстве!

Жніво ў беларусаў Падляшша: абыём вопытам замест выступаў

У канцы ліпеня — пачатку жніўня Музей малой айчыны ў Студзіводах пад Бельскам, Падляшскім (Польшча) ладзіць жніўныя сустрэчы ў традыцый “Олень по бору ходіт”. Назва імпрэзы — гэта радок з песні на падляшскім дыялекце беларускай мовы. Галоўны арганізатар фестываля Дарафей Фіёнік тлумачыць: “Для нас істотна, што

“Жэмэрва”. Асноўная частка моладзі, што там спявае — вучні ці выпускнікі беларускага ліцэя ў Бельску Падляшскім. На сустрэчы запрашаюць таксама палескія гурты з Беларусі. Сёлета серыю жніўных імпрэз адкрывалі “Хатовічы” з Ганцавіцкага раёна, а закрывалі любанскія “Верабейкі” і міханавіцкая “Кальханка”. Апошняя хоць і базуецца пад Мінскам, але мае ў рэпертуары шмат палескіх песень. Жніўныя сустрэчы ў традыцыі “Олень по бору ходіт” — гэта магчымаць пагурыцца ў падляшскаму культуру, шчыльна пакантактаваць з мясцовай супольнасцю і рознымі гуртамі. Магчымаць пабачыць людзей блізка, не са снізны, не з месца гледача, а на пазіцыі “роўны з роўным”.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, супрацоўніца Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі
Фота аўтара

15 верасня споўнілася 65 гадоў з дня спачыну выбітнага беларускага мастака, этнографіста, пісьменніка, археолага і проста “фантастычнага” чалавека Язэпа Нарцызавіча Драздовіча. Клопатам рупліўцаў, ягонае імя даўно і трывала ўвайшло ў пантэон тых асобаў, якія з’яўляюцца гонарам беларускай нацыі. Здавен і моцна шануючы гэтую постаць, мы выправіліся ў ейныя родныя мясціны, каб запаліць зніч на магіле “Дзядзькі Язэпа”, каб наведаць Пунькі, дзе прыйшоў у свет “Вечны вандроўнік”, каб проста прайсціся “шляхам Драздовіча”.

ЗНАХОДКА НАРЦЫЗА

Але гэты візіт планаваўся задоўга да ўгодкаў — яшчэ ад таго моманту, калі падчас наведвання гістарычнага архіва ў Вільні мною быў знойдзены адзін цікавы дакумент, які стаў адпраўным пунктам для сённяшняй публікацыі. Гэта пасямейны спіс Драздовічаў, дзе згаданы і Нарцыз, якому на той момант споўніўся толькі адзін год.

Сярод шматлікіх Драздовічаў Дэсенскага павета ён, як вынікала са знаходак, быў адзіным носьбітам такога, скажам шчыра, не самага распаўсюджанага імя. Гэта навяло на думку, што я маю справу з будучым башкам мастака. Зрабіўшы адпаведны выліс, які адразу даў імёны дзедка мастака Стафана і праездка Яна ды іх жонкаў, я ахкнуў давайшыя расследванні да лепшых часоў. І вось яны надышлі.

Каб пераканацца ў тым, што пра продкаў Драздовіча вядома вельмі мала (нават болей: бадай нічога), дастаткова зазірнуць у любую з дзясяткаў прысвечаных яму публікацый. Нават шыкоўны том “Язэп Драздовіч. Праз чэрні да зорак”, які выйшаў у 2014 годзе ў “Масташкай літаратуры”, не раскрывае гэтай таямніцы.

Толькі тое, што пісаў сам Драздовіч у сваіх дзённіках, трохі пралівае святло на ягонае сваяцкае кола. Ёсць цікавыя звесткі і ў ягонай аўтабіяграфіі, створанай у 1938 годзе, якая захоўваецца ў фондах Навуковай бібліятэкі НАН Беларусі. Гэты твор даволі шырока выкарыстоўваўся даследчыкамі, але цалкам апублікаваны ён, падобна, яшчэ не быў.

Таму ўсё, што вядома пра бацьку Язэпа — некалькі фактаў: быў збуднёлым шляхціцам, які памёр, калі самому Язэпу было два гады. Пра маці мастака, якая адышла ў вечнасць у 1922 годзе, таксама пішуць небагата. Такім чынам, паміж Язэпам Драздовічам і ягонымі продкамі — непарыўнае палатно гісторыі роду, нібы рассечанае сякерай. Але надольны час, каб яго пайднаць.

І на дапамогу нам прыйдуць не толькі ўспаміны самога Драздовіча ды мае сціплыя знаходкі, але і адно выданне 2018 года, якое выводзіць “драздовічазнаўства” на зусім іншы аператыўны прастор. Але ўсё па парадку.

КАЛЯНДАРНАЯ БЛЫТАНІНА

У Пуньках, на краі пушчы, дзе ўжо і следу няма ад якіх-кольвечы пабудоваў, адносна нядаўна быў усталяваны памятны валун, і на табліцы змешчаны наступны надпіс: “1 (14) кастрычніка 1888 года ў

З маці і старэйшымі brатамі. Дэзіна, 1907 год.

засценку Пунькі нарадзіўся вядомы беларускі мастак, скульптар, этнограф, фалькларыст Язэп Нарцызавіч Драздовіч”. Бышчам бы, катэгарычна, манументальна, але... Ці не ва ўсіх энцыклапедыях напісана, што нарадзіўся Драздовіч 13 кастрычніка. І сапраўды, пытанне гэта быцманае.

У дзённіку за 14 кастрычніка (субота) 1933 года мастак запісаў: “Сягодня дзень Пакрова, на ст. (арому) ст. (ыло) 1 акібр. Дзень майго ўраджэння (у жасценку) Пунька, на пушчы Цытавізна, 1/10 ст. (арога) ст. (ыло) 1888 г.). Рад быў бы памінуць гэты дзень, ды не маю з чым. І ці прыйдзеца мне калі хоць раз ды адзначыць па-людску — як дзень нараджэння, як дзень асабістага свята майго?... Беднасць... Дастаткі не па-звычайно...”

Праз пяць гадоў з’явіўся яшчэ адзін запіс: “Год 1938 — I — X — на старому ст. (ыло) ў пяціці. Паміж Мютай і Аўтай спраўляю 50-я ўзгодкі са дня нарадзін, у маленькай хатыцы на Пушчы Цытавізна, у маленькай хатыцы на Пушчы Цытавізна-Галубіцкай у засценку Пунькі...”. Тое самае і ў аўтабіяграфіі, напісанай у 1938 годзе: “Язэп Драздовіч. Радзіўся 1 кастрычніка 1888 г. (у пяціці, на Пакрова) на Пушчы Цытавізна-Галубіцкай у засценку Пунькі...”.

У поўнай згодзе з успамінамі Драздовіча знаходзіцца і метрыка хросту. Паводле яе, “1889 года янаваря 11 дня в Глубокском р.-к. приходском костеле окрещен младенец по имени Осип кс. А. Якудовским настоятелем онаго костела с совершением всех обрядов таинства. Двор. Деисенского уезда Нарцыза Степанова и Юзефы из Карчевских Драздовичей жак. снт. сын родившийся 1 октября 1888 года в заст. Пуньках Глубокского прихода. Воспреемниками были Александр Янковский с Юлиено Драздовичовою девицею”.

Як вядома, у час, калі нарадзіўся Драздовіч, Расійская імперыя адмаўлялася кроцьчы ў нагу з усім светам і працягвала жыць па юліянскім календару. Толькі пастановай ад 26 студзеня 1918 года большавікі прымуслі РСФСР “падагнаць” стралкі гадзінніка на грыгарыянскі лад. Так 1 лютага адразу стала 14-м. Таму і святкаванне самім Язэпам Драз-

3 герба Ястрабец

Таямніцы радаслоўнай Драздовіча

вічам свайго дня народзінаў пасунулася на 13 дзён наперад. Але варта зазначыць, што паводле разлікаў, у XIX стагоддзі (а наш герой, нагадаю, з’явіўся на свет у 1888 годзе) розніца паміж двума календарамі складала яшчэ не 13, а толькі 12 дзён. Таму калі слухаць не самога Язэпа Драздовіча, але навукоўцаў, то вынікае, што нарадзіўся ён 13 кастрычніка.

ФАТАЛЬНЫЯ РОДЫ

10 мая 2018 года ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі адбылася падзея, якая для “драздовічазнаўцаў” мусіла мець эффект выбуху бомбы. Гэта была прэзентацыя ўжо пятага тома “Гербоўнікі беларускай шляхты” — на літару “Д”. Але з’яўленне на свет такой важнай крыніцы прайшло бадай незаўважным — магчыма таму, што папулярызаванай асобы Драздовіча займаюцца пераважна не гісторыкі, а мастакі і літаратары. Сярод шматлікіх Драздовічаў Менскай губерні ў кнізе няякка адшукаць прамых продкаў нашага генія.

Гісторык Яўген Глінскі ў сваёй вельмі грунтоўнай публікацыі прывёў пакаленны росліс продкаў Язэпа ад бацькі Нарцыза (дакладна, ад ягонага сына Станіслава) да шляхціца Полацкага ваяводства ВКЛ Юзафа Драздовіча, які амаль усё жыццё пражыў у XVII стагоддзі. Даводзіцца ён мастаку прапрапрапрадзедам! Прычым самі Драздовічы, які і ўся наша шляхта, намагаліся знайсці свае карані яшчэ глыбей, і таму спасыляліся на папулярны фальсіфікат — “попіс шляхты 1420 года”, у якім нібыта фігуравалі продкі роду — Дразды.

Але вядома адно. Ад першых праўдзівых згадак пра Драздовічаў у 1670 — 1674 гадах, і да “касміннага падарожніка”, які нарадзіўся ў 1888 годзе, жыццё роду было непарыўна зніганава з гісторыі Полаччыны — калыска беларускай дзяржаўнасці.

Што вядома пра гэты род? Пакуль, на жаль, небагата. Ужо згаданы Юзаф володаў (ці арандаваў?) маёнтакм Арэхаўна. Існуе гэтая вёска ва Ушацкім раёне і цяпер. Да Драздовіча, яшчэ ад 1551 года, маёнтак належаў полацкаму гараднічму Івану Корсаку, а потым ягоным нашчадкам.

Ад Юзафа маёнтак перайшоў у спадчыну ягоным сынам (сярод якіх нам цікавы Ян (жонка — Марыяна Шыпіла), а потым і ўнуку Баргаламею — прапрадзеду мастака. Яго сын Ян (памёр да 1832 года) быў жанаты на Ягане з Вількіцкіх, з якой меў прынамсі двух сыноў: Юзафа (нарадзіўся ў 1792 годзе, жыў у Барысаўскім павеце) і Стафана (нарадзіўся ў 1799 годзе). Апошні даводзіцца мастаку дзедкам. Жанаты ён быў двойчы. Ад першага шлюбу — з Саламеяй з Шыпілаў — у яго, як піша Глінскі, былі дзве дачкі — Марыяна і Разалія. Гэтым не пярэчыць знойдзены мной у вільненскім архіве дакумент, дзе пад 1834 годам пазнач з аднагодовага Нарцызам згаданы і дзве дзяўчыны.

Але ёсць тут і адна загадка. Ужо ў мінскім архіве мною былі выяўлены дзве метрыкі — хросту траёй дачкі Ганны і смерці яе маці Саламеі з Шыпілаў. Згодна з дакументам, Ганна нарадзілася 15 лістапада 1832 года ў Свяхлах і была ахрышчана 17 лістапада ў Празароккім касцёле. Але з метрыкі яе маці, напісанай той жа рукой, вынікае, што Саламея памёрла ва ўзросце 38 гадоў 12 лістапада пры нараджэнні сваёй дачкі і была пахаваная на вясковых могілках у Чашках.

Што гэта? Памылка? Недакладнасць? Мяркуючы па ўсім, так і ёсць. Пагатоў, выглядае на тое, што і дзяўчынка не пражыла доўга — бо, як памятаем, у сямейным спісе 1834 года яна ўжо не згадваецца.

Прайшло літаральна некалькі месцаў, і Стафан ажаніўся другі раз. Маці Нарцыза, народжанана 26 кастрычніка 1833 года ў вёсцы

Свяцкі і ахрышчанага 29-га ў Празароккім касцёле, стала Вікторыя з Шыманскіх.

Сам жа Нарцыз ажаніўся з Юзефай з Карчэўскіх. Ад гэтая шлюбаві і нарадзіўся будучы “беларускі Леанарда да Вінчы”. Быў ён найменшым з сям’і, якая мела пяць сыноў і дачку. Літаральна праз два гады, у 1890-м, у веку недзе 56 — 57 гадоў памёр ягоны бацька, пакінуўшы на руках удавы дзясцей-сірот. Што і прывяло да пачатку “вандравак” Язэпа Драздовіча, бо сям’і давялося мяняць месца жыхарства літаральна кожныя два — тры гады.

На вількі жаль, цяжкі лёс не даў гэтаму вялікаму чалавеку ні магчымасці асеці на адным месцы, ні добрай жонкі, ні дзетка. Апошнія вандроўкі 1953 — 1954 гадоў канчаткова падарвалі слабое здароўе Дзядзькі Язэпа. І 15 верасня 1954 года ён памёр у Палсвольскай лякарні ад рака страўніка.

Чытаючы пра страшэнную нястачу, у якой жыла да і паваенная Беларусь, і пра яшчэ большую галечку Драздовіча, сёння немагчыма ўявіць, як такое магло здарыцца з чалавекам, які цалкам прысвяціў сваё жыццё роднай краіне і столькі зрабіў для беларускай навукі і мастацтва. Як жа магло стацца, што яго пахавалі без труны, у адным прасцірадле?

...Хочаша верыць, што дзякуючы знаходкам гэтых звестак, а таксама добрай захаванасці дакументаў Полацкага ваяводства, з-пад піра беларускага гісторыка калі-небудзь выйдзе новая грунтоўная кніга, прысвечаная Язэпу Драздовічу. Бо пакуль я тут выклаў толькі “толы касяк” фактаў. А для годнага ўшанавання памяці Язэпа Драздовіча сур’ёзнай манатрафіяй гэтага яўна замала.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

Фота Мірылі СЫРАКВАШ

Помнік на магіле Язэпа Драздовіча.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XXVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы:
■ Выстава жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Аляксандра Кішчанкі (1933 — 1997) "Касмічны пілігрым" — да 20 кастрычніка.
■ Выстава твораў Мікалая Мішчанкі "Шляхам творчасці" — да 27 кастрычніка.
■ Выстава "Аман: жамчужына Ускоду. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". Выстава работ графіка Дамітрыя Шапавалава "Нарысы з мінулага" — да 8 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы па стварэнні лясак-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе нічманам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белаброўкіа VK13D.

У МІНСКУ ГАЗЕТА "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Петрушчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.
кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Даўніна і навізна. Рускае ювелірнае мастацтва XVIII стагоддзя" — да 6 лістапада.
■ Выстава "Маісей Напельбаум. Партрэт эпохі" (да 150-годдзя выдатнага фотамайстра родам з Мінска) — да 15 кастрычніка.
■ Фотавыстава Альфрэда Мікуса "Беларускі прыгажуні" (жаночы вобраз у календары народных абрадаў) — з 1 да 20 кастрычніка.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАўНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
■ Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чвэрць стагоддзя" — з 1 кастрычніка.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тым лесу і насельнікі змешанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квест".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тым лесу і насельнікі змешанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квест".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тым лесу і насельнікі змешанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квест".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе нічманам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белаброўкіа VK13D.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАўНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры ў Беларусі";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX стс"; "Тэатральная культура Беларусі XX стс".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях рас стагоддзі".
■ Экскурсіі з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Кханку".
■ Экскурсіі з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі вяды для дзяцей "Інтрыгі Кундіона".
■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных чарымоўні, святкаванне гадарыня вяселля.
■ Музейная фоталітоўка.

ДЗЯРЖАўНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасці".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
■ Віншаванне ад музея, фотасясія "У дзень вяселля — у музей".

ДЗЯРЖАўНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" — да 12 лістапада.
■ Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
Заслужаны калектыў "Мір" г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

Дырыжор — Андрэй Галануаў.
■ 3, 4 — "Рамза і Джулетта" (балет у 3-х дзеях) С.Пракатофа. Дырыжоры — Андрэй Галануаў; Вячаслаў Чарнуха-Воліч.
■ 4 — Канцэрт "Трое і Моцарт". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 5 — "Аїда" (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі. У партыі Радамеса — Эдуард Мартынюк (Украіна). Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 28 верасня — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак аб 11-й і 14-й.
■ 30 верасня, 3 кастрычніка — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.
■ 1 кастрычніка — "Пакуты ад здаровага сэнсу" (камічная прыпявесць) С.Рубэ.
■ 2 — "Кар'ера доктара Раўса" (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.
■ 4 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка. Гастролі Кутаіскага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Лало Месхішвілі (Грузія)
■ 5 — "Дуплет" (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Гавела, Г.Пінтэра.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАў Л.Д. ШЧАМЯЛ'ЕВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу"

(візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамял'ева).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".
■ Фатавыстава Эдуарда Клуіцы і Андрэя Ганчарова "Пачатак дзюво дарог" — да 29 верасня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ "Мінскі гурнік. Шляхецкі побыт".
■ Выставы фотадзімаў ізраільскага кінааператара, фотажурналіста і дакументаліста Барыса Являнкіна "Тэль-Авіў у Мінску" і "Дыялог эпох" — да 29 верасня.
■ Выстава работ скульптара Андрэя Астахова "Таямніца Мінаўра" — да 13 кастрычніка.
■ Выстава жаночых аксесуараў з калекцыі Ігара Сурмацэўскага "Дамскія штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарыды-пабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст.". Выстава "Вобразы Мінска" ў фалерыстыцы, нумізматыцы, баністыцы, фарфоры з прыватных збораў мінскіх калекцыянераў — да 3 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Экспазіцыя "Мінская конная чыгунка" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца

ПА ПЫТАННЯХ РАЗ'ЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані + вазок; каляска + брычка; карэта + вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладзімных абразоў праваслаўя" — да 27 кастрычніка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Колы чары" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЧНЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюні селіцкага жызця", "Пан Тадэвуш" праз час і гароды".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава "Паштовыя маркі КНДР" — да 30 верасня.
■ Выстава жывапісу Паўла Кандрусевіча "Memoria. Памяць" — да 30 верасня.
■ Выстава "Феерыя творчасці", прымеркаваная да 100-годдзя Мінскай драматычнай гімназіі-каледжа мастацтваў — з 1 да 20 кастрычніка.
■ Выстава літоўскага фотамастака Альгімантаса Александравічуся "Tvaranis plemeni" — з 3 да 20 красавіка.